पंचामृत

पंचामृत

आर वाय देशपांडे

Savitri Foundation

First Edition
15 August 2025

Published by
Savitri Foundation
875, Sector 17B,
Gurugram, Haryana – 122001
Ph: +91124-4280241
E-Mail: info@savitri.in
Website: http://www.savitri.in

पंचामृत
A nectar of the gods

पंचामृत – दूध-दही-तूप-साखर-मध

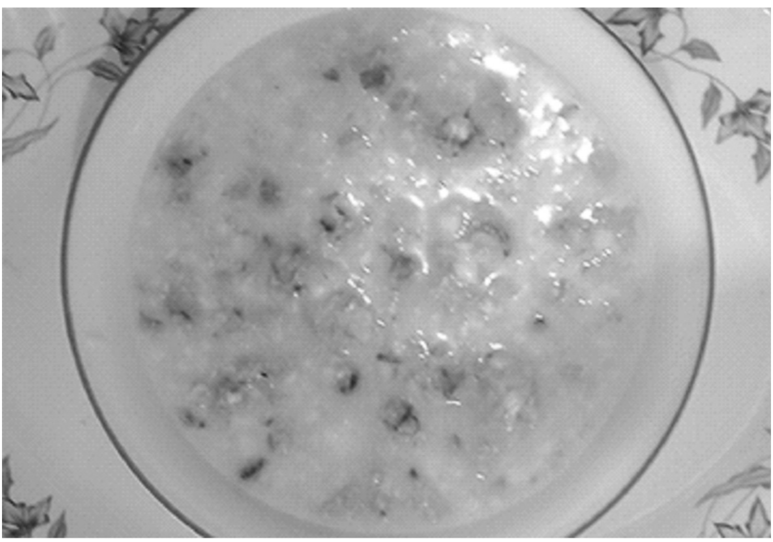

पंचामृत दूध, दही, तूप, साखर आणि मध या पाच घटकांचे मिश्रण आहे. देवांना अर्पण करण्यासाठी आणि धार्मिक विधींमध्ये ह्याचा वापर होतो. हे घेतल्याने शरीरातील ७ धातू वाढतात आणि शरीर बळकट होते. **दूध** – शुद्धता आणि पवित्रता; **दही** – समृद्धीचे प्रतीक; **तूप** – शक्ती आणि विजय; **मध** – समर्पण आणि एकाग्रता; **साखर** – आनंद आणि गोडवा. पंचामृतस्नान ही एक देवपूजेतील क्रिया मानली गेली आहे. पूजा झाल्यानंतर देवतेचे तीर्थ म्हणून पंचामृत सेवन

करण्याची पद्धती आहे. गर्भवती स्त्रीने तिच्या आणि गर्भाच्या उत्तम वाढीसाठी दररोज पंचामृत प्यावे असे ज्योतीसतत्त्व या ग्रंथात सांगितले आहे.

इथे आपण काव्यातील थोडीशी विविधता आणि गोडवा रसाळतेने आस्वादन्याचा प्रयत्न करीत आहोत.

https://www.youtube.com/watch?v=ESEilViErNE

थोडेसे आधीचे

काही महिन्यापूर्वी अचानक सुरवात झाली मराठीतून लिहिण्याची ह्या दोन ओळीपासूनः

देव आला देवाच्या घरी
उभारली नवी पंढरी।

बरेच दिवस त्या मनात सारख्या रेंगाळत राहिल्या. पण पुढे काही होत नव्हते. नंतर मात्र त्यांना घेऊन एकदम पहिली कविता साकारली गेली, एका झटक्यात. हे घडले २६ जानेवारी २०२५ला. आणि चमत्कार असा की, तेंव्हापासून मराठीतून काव्यलेखनास वेगाने जोर येऊ लागला. त्यापूर्वी मराठीतून काही म्हणजे काहीही लिहिले नव्हते. सर्व लिखाण इंग्रजीतून, अगदी सहजपणे. आधी विचार यायचे त्या भाषेत त्यामुळे हे नुसते मराठीकारण तर नव्हे ना असेही वाटू लागले. तरी देखील त्यातला मराठीचाच भाव अमूल्य आणि नाविन्यपूर्ण असल्याचे उमजू लागले. चार चौघा जाणत्यांना त्या पाठविल्या आणि प्रोत्साहक प्रतिसाद मिळाला. त्या धडाक्यात. २६ जानेवारी २०२५ ते ३ एप्रिल २०२५च्या काळात पंचवीसचा आकडा आला. वाटले हा छोटासा प्रयोग प्रसिद्ध करून तो कुठपर्यंत स्वीकाराह्य आहे ते पहावे. तसा मसुदाही तयार झाला, *आनंदाचा सोहळा* ह्या शीर्षकाखाली. इथे तो “दूध” ह्या सदरामधे आलेला आहे. सगळी भूमिका त्यात आहेच.

पण जेंव्हा छापायच्या दृष्टीने पुढे जायचे ठरविले तेंव्हा न संपणारा ओघ तसे करण्यास जाऊ देईना. सगळेच बदलले. ह्यात खूप दिवसापूर्वी इंग्रजी-संस्कृत रचनांचीही भर पडली. सर्व ठिकाणी अंतर्भाव आहे तो शेवटच्या *अद्भुत खार* ह्या कवितेतला :

शोधत उद्याचे रहस्य आली ह्या फांदीवर,
काय दिसे, सोनेरी प्रकाश अंधाऱ्या जगात;
तर जागृत आत्मा तिचा पाहे येणारे विश्व,
बघा, त्याच्या सन्मानार्थ कशी झाली उत्सुक;
आनंदाच्या पेरणीतून फोफावे आनंद आनंद,
आनंदाचे शेत, त्याचे सिंचन करी आनंदच.

१० जुलै २०२५

तुकारामाच्या "आनंदाचे डोही"त जेव्हढी उत्स्फुर्तता आहे, जेवढी सहजता आहे, जेवढा सरळपणा आहे तेवढा ह्या आनंदाच्या पेरणीत निश्चितच नाही; हिच्यात एक प्रकारचे वेगळे आधुनिकत्व आहे, वेगळा वैचारिक तसेच गूढत्वाचा भाव आहे. आजकालच्या मराठी काव्यात तो आढळत नाही असे म्हटले तरी ते अवावगे ठरणार नाही.

बाह्यरूपाकडून आपल्याला अंतःप्रज्ञेकडे-कल्पनाशीलतेकडे जाऊन नवे शोध प्रयोगशील करावयास हवे, अमलात आणावयास हवे. अतिवास्तविक काव्य, कल्पनावादी-प्रतिकात्मक काव्य, त्याच्याच शोधात आहेत. परंतु ते चेतनेच्या-सर्वज्ञतेच्या शांततेतून उद्भवणाऱ्या जाणीवेच्या सर्वोच्च पातळीतून आले पाहिजे. उच्च धारणा, उच्च सूर, उच्च मधुर लय, उच्च कल्पना, अभिजातपणा, श्रेष्ठता, हे सर्व भविष्यकालीन काव्य भविष्याचा आविष्कार करणारे ठरले पाहिजेत.

ह्या सद्य संकलनाची ओढ तिकडची आहे. त्यात कुठपर्यंत काही साधले गेले हेही तेव्हडे महत्वाचे ठरत नाही, ओढ महत्वाची, प्रयास मोलाचा. पण हा एक प्रयत्न म्हणून बघण्यास काहीच हरकत नसावी. जर तो क्षण आला असेल तर त्याचे स्वागत करून कार्यशील होण्याची तयारी असणे ह्यातच सर्व समर्थन आलेले आहे. गूढ आणि आंतरमानसिक प्रेरणा प्रबळ होऊन नवी दालने उघडतील ह्यात अजिबात शंका नाही. ती उघडली गेलीच पाहीजेत.

श्री अरविंदांच्या एका इंग्रजी कवितेचे उदाहरण येथे पाहणे योग्य ठरेल. तिचे शीर्षक आहे Rose of God, *ईश्वराचा गुलाब*, पाच कडव्यात. त्याचे शेवटचे कडवे असे :

Rose of God, like a blush of rapture on Eternity's face,
Rose of Love, ruby depth of all being, fire-passion of Grace!
Arise from the heart of the yearning that sobs in Nature's abyss:
Make earth the home of the Wonderful and life beatitude's kiss.

https://incarnateword.in/sabcl/5/rose-of-god
https://www.youtube.com/watch?v=--VHq9IZ25w&t=72s

हे ईश्वराच्या गुलाबा, तू अनंतकाळाच्या चेहऱ्यावर लालीसारखा हर्षच,
हे प्रेमाच्या गुलाबा, माणिक-खोली सर्व अस्तित्वाची, कृपेची अग्नि-उत्कटता!
उठ, तळमळीच्या हृदयातून उठ, देत आहे जी हुंदके निसर्गाच्या विवरात,
होऊ दे, कर, पृथ्वीला अद्भुताचे निलय, दे जीवनाला परमानंदाचे चुंबन.

गूढ आणि गहन कवितेत विशिष्ट प्रकारच्या दार्शनिक आणि आंतरीक भावना असतात, केवळ कल्पनाशक्ती किंवा विचार नसून गोष्टी सूचकपणाने प्रतिकात्मक भाषेत सांगितल्या जातात. त्यातून निरनिराळे पैलू, निरनिराळ्या अर्थछटा उद्भवून उजळतात. अनाकलनीय विषय हाताळून ती एका अद्वितीय प्रकारच्या प्रत्यय अथवा अनुभूती संवेदना घेऊन येते. त्यात तिचे यश आहे.

ह्यापंचामृत संग्रहातील भाव, त्याचा रस, त्याची चव, त्याचा स्वाद, सुगंध, त्याची शान, त्याचे आंतरध्वनी, त्याचे शांत सूक्ष्म आवाज ऐकून शांत वातावरणात त्यांचा आनंदोत्सव साजरा होईल अशीच अपेक्षा बाळगून तो आपणा चोखंदळांना सादर करीत आहे.

१५ जुलै २०२५

विषय सूची

दूध
आनंदाचा सोहळा

प्रस्तावना ३
थोडीशी भूमिका ७
०१: देव आला देवाच्या घरी ११
०२: साखरखेड्याची गोष्ट १२
०३: येई शुभांगी १३
०४: दृढावे संकल्प प्रेमाचा १४
०५: गगनातला सूर्य अंगणात आला १५
०६: माझे पंख आले आकाशातून १६
०७: सावित्री प्रियतमाच्या शोधात १७
०८: अग्निशिखेचे आगमन १८
०९: जांभळा रंग गहिरा १९
१०: किरमिजी पंखाचा पक्षी २०
११: हवे ते इथलेच २१
१२: चांदण्याचे गुपित २२
१३: चंदनाचे झाड २३
१४: येई क्रियाशील श्रेष्ठा २४

१५: आनंदाचा सोहळा २५
१६: सुवर्ण ज्योत २६
१७: झोप होती माझी लांबलचक २७
१८: स्वर्ण प्रभा झळके ह्या भूमंडळी २८
१९: नांगरणीत सापडले अद्भुत भांडार २९
२०: प्रभु इच्छा – हाचि संकल्प ३०
२१: नवमानवाचे आगमन ३१
२२: मीच अनंताची गुपिते धारणारी सृष्टि ३२
२३: बारा मोत्याचा मुकुट ३३
२४: मी इथे का आलो? ३४
२५: सत्यवान – पृथ्वीचा आत्मा ३५

दही

अद्भुताचा उत्सव

०१: हे स्वप्न मला कळले ३६
०२: अनेकत्वाची धारणा ४१
०३: बकुळेची फुले ४३
०४: जांभळीच्या खाली ४५
०५: संकेताचा शब्द ४६
०६: टहाळाच्या जुड्या ४७
०७: वाढले माझे धन ४८
०८: पहाडगंज ४९
०९: अभिवेगाचा जन्म (विचाराचे मूळ – सावित्रीचा अनुभव) ५०
१०: चेटकिणीचे भवितव्य ५२

११: ही सौंदर्ययुवा उषा	५४
१२: वसंताच्या जल्लोशात	५५
१३: भविष्याचा महामार्ग	५६
१४: आणे संदेश पक्षी माझा	५७
१५: येई अग्निदेहपुत्र जन्मास	५८
१६: चौतन्याची तेजोमय उद्दिष्टे	५९
१७: जन्मास येई उज्वल	६०
१८: सुपूर्दीकरण	६१
१९: उमगले माझेपण माझे मलाच	६२
२०: काळ्या देवदूताचे वक्तव्य	६३
२१: प्रशांतीची लयबद्ध रूपे	६४
२२: सगळे काही जाणणारे स्मित	६५
२३: अनाथ्यपण	६६
२४: अद्भुताचा उत्सव	६७
२५: ह्या प्रेमभरणीत एकच ध्यास	६८
२६: संसाराची ओढ	७१
२७: तिचा अविरत ध्यास	७२
२८: अग्निज्वाला घडवी तीव्र जीवन	७३
२९: मी आहे स्वामी राष्ट्रांचा	७४
३०: गरुडाची दृष्टी	७६
३१: गुणाकार मांडीला आणण्या सर्वांगी बहुत्व	७७
३२: पहा, फुलबाग पक्षी आनंदाचे झरे	७९
३३: देह-मन होई उज्वलित	८०

३४: अंधाराच्या गुहेत तेवत आहे दिवा ८२
३५: देहाची अर्चना धारण्या देवरूप ८४
३६: अतिवास्तवता ८५
३७: गजबजलेले माझे लहानसे गाव ८७
डवद चमजपज अपससंहम ८७
३८: धावत आहे जांभळे स्वप्न वाऱ्याच्या झोतात ८९
३९: मृत्यूच्या देहात वसे प्रकाश ९०
४०: अद्भुत खार ९१

तूप

पळसाची पाने

०१: तीन पक्षी ९५
०२: परिपूर्णता ९६
०३: हे कसे? ९७
०४: हल्ला ९८
०५: वाऱ्याची झुळूक ९९
०६: महानता १००
०७: गुपित १०१
०८: न लागे मौल्यवान ... १०२
०९: नाहीत ग्रंथालयात ग्रंथ १०३
१०: योजना नसे ती कुठे? १०४
११: पावित्र्य १०५
१२: सांगशिल का? १०६
१३: एक कठीण जिज्ञासा १०७
१४: निवडुंगाची फुले १०८

१५ः सतत पडत राहिला पाऊस १०६
१६ः वेगवान प्रगती ११०
१७ः देशपांड्यांचा वाडा १११
१८ः आरोहण ११२
१९ः ध्वनी विचारे ११३
२०ः चांदीचा चमचा ११४
२१ः पोहोचे संगीत धामा शांततेच्या ११५
२२ः ढग नाहीत पण ... ११६
२३ः आहे का खात्री? ११७
२४ः वाट पाहे पृथ्वी ११८
२५ः इथे लटकलेले शेपूट ११९
२६ः कोकिळेचे दुःख १२०
२७ः आडवे उभे धागे १२१
२८ः प्रभावी हाक १२२
२९ः छायेचे पर्यटन १२३
३०ः कशाचाही न होई नाश १२४
३१ः निर्देशांचा जन्म १२५
३२ः दिव्याविना रात्री उजेड १२६
३३ः मूल्य इहलोकीच्या जीवनाचे १२७
३४ः हे न्यारेच आध्यात्म १२८
३५ः एक विनवणी १२९
३६ः सदैव जागृत प्रेरणा १३०
३७ः वाट पाहतो हलकडीची १३१
३८ः मोगऱ्याचा गुच्छ १३२

३९: नक्षीदार झोपाळा १३३
४०: सर्वोत्तम प्रकाशाकडे १३४
४१: हेमलॉकचा कप १३५
४२: श्रेष्ठ पृथ्वी १३६
४३: महाभूतांचे आकलन १३७
४४: भाकीत १३८
४५: दिव्य जीवनाचा प्रारंभ १३९
४६: प्रकटीकरणासाठी १४०
४७: हे अतिथी १४१
४८: सात अग्नी १४२
४९: माधुर्याचा वर्षाव १४३
५०: अद्भुत वचन १४४

साखर

तनूनपात

Tanūnapāta

०१: शिशिरः तस्य हिमेन सह ...
01: Winter with its snow ... १४६

०२: अहं भवन्तं पूजयामि
02: I adore you १५२

०३: सुवर्णाकाशात् एकं नगरं अवतरति
03: A city is descending from the golden sky १५५

०४: भवन्तः आसनं गृहीतवन्तः
04: You have taken the seat १५८

०५: त्वं इच्छायाः ज्ञानस्य च
05: You of will and knowledge १६१

०६ः दिवा, रात्रौ
06: In day, in night १६४

०७ः अस्माकं मन्दं विलपन्तं मृत्युं आनयन्तु
07: Bring to our dim sobbing mortality १६७

०८ः भवतः सन्तानः प्रफुल्लितः भवतु
08: Let your offspring flourish १७०

०९ः एतत् उपरि-पुरुष चौतन्यम्
09: This surhomme consciousness १७३

१०ः मायां जातः माया
10: Magic born of magic १७६

११ः परदिनस्य स्वरेण सह ...
11: With voice of the morrow ... १७९

१२ः त्वं उत्सवस्य आश्चर्यस्य आनकः असि
12: You are the bringer of fêted marvel १८२

मध
वयं तां पूजयामः
We adore her

ॐ तस्यै ब्रह्मणः सृजिकायै नमः
Om thou the creatrix of Brahman १८७

यस्य वयं पूजयामः
The One whom we adore १९३

दूध

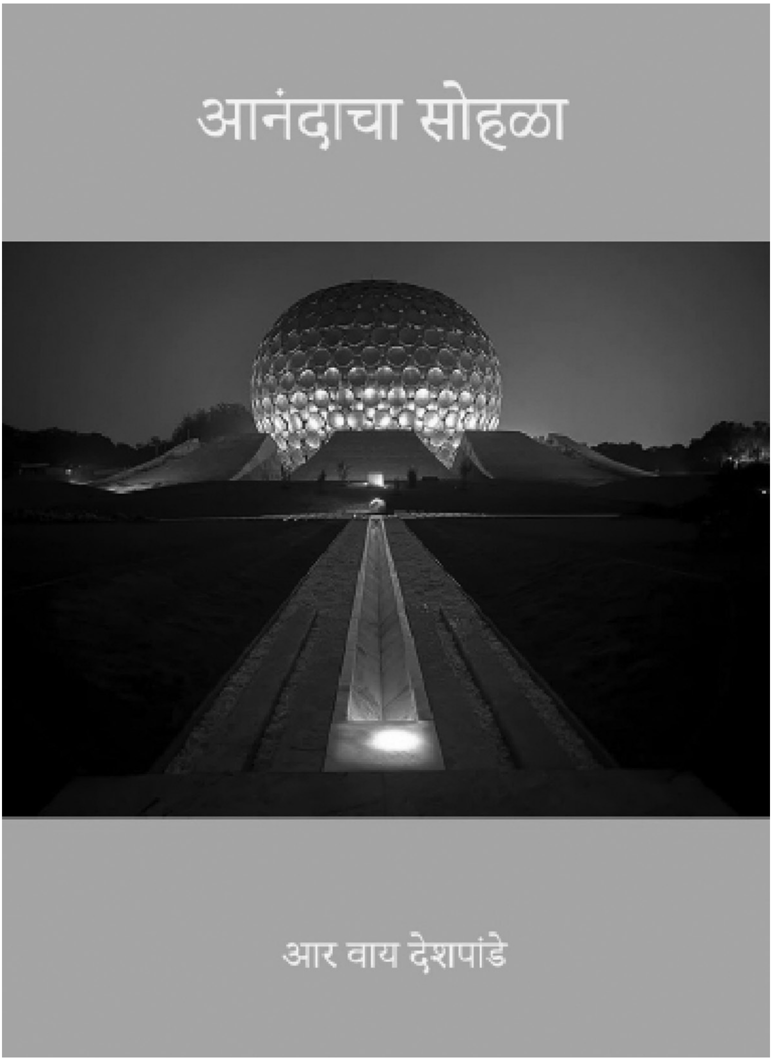

१७ एप्रिल २०२५

प्रस्तावना

* तरल आणि अंतर्वेधी कविता...*

योगी श्रीअरविंद यांच्या तत्त्वज्ञानाचे मर्मज्ञ अभ्यासक तसेच पॉडिचेरी येथील श्रीअरविंद आश्रमाचे ज्येष्ठ साधक आर. वाय. देशपांडे यांच्या 'आनंदाचा सोहळा' या कवितासंग्रहातील कविता वाचताना खरोखरीच आनंद वाटला. सर्वसाधारणपणे मानवी जीवनात सुख आणि दुःख या दोन भावनांमध्येच आनंद शोधाची प्रक्रिया साधली जाते; मात्र आनंद हा या दोन्ही भावनांच्या पलीकडे उभा असतो. ज्याला तो दिसतो तोच प्रतिभावंत त्याकडे धाव घेऊ शकतो. देशपांडे यांच्या प्रस्तुत संग्रहात ही त्यांची धाव स्पष्टपणे दिसते. संपूर्ण आयुष्य तत्त्वज्ञानाने मंडित असलेले देशपांडे मराठी कवितेसारखा ललित साहित्यप्रकार हाताळताना कुठेही अवजड होत नाहीत. त्या कवितेच्या शब्दांना पेलवतील, मानवतील अशाच आशयाने अवगुंठीत असणारे शब्द या कवितांच्या अंगोपांगी आहेत. एकूण पंचवीस कवितांचा हा संग्रह सृष्टी, मानवी जीवन, मानवेतर अवकाश यासंबंधी भाष्य करताना दिसतो.

योगी श्रीअरविंदांनीच असे म्हटले आहे की, "काव्याची साद ही आपल्या 'पलीकडून', वैयक्तिक बुद्धीच्या आटोक्याबाहेरील जगातून आलेली असते. ती आत्म्याचीच साद असते. कवी आत्मरूप होऊन त्याच्या दिव्य प्रकाशात आनंदमग्न अवस्थेत वस्तूंच्या मुळाशी जाऊन व्यापक सत्याचे दर्शन घेतो. त्याच्या काव्यभाषेतील शब्द क्रांतिकारक, झपाटून टाकणारा, अंतःस्फूर्त, प्रसादपूर्ण, सुक्ष्म-तरल, आनंदगर्भ व प्रकाशगर्भ रूप घेतो. या दृष्टीने 'मंत्रकाव्य म्हणजे अतिशय उत्कट व आशयगर्भ असा लयबद्ध शब्द होय'. भावी कवीची अंतिम भाषा मंत्र हीच राहाणार. आज माणूस बुद्धिवादाकडून अंतःप्रज्ञेकडे वळू लागला आहे; त्यामुळे युरोपमधील भावी काव्यही पूर्णपणे अंतःस्फूर्त होणार व त्यातून मानवी मनाची संवादपूर्ण व

प्रकाशगर्भ समग्रता व्यक्त होणार...” या श्रीअरविंदांच्या काव्याबद्दलच्या कथनाचा विचार करून जर आपण देशपांडे यांचा ‘आनंदाचा सोहळा’ हा संग्रह वाचायला गेलो तर अनेक गोष्टींचा उलगडा होतो.

स्वतः आर. वाय. देशपांडे हे गेली अनेक दशके पाँडिचरी येथे वास्तव्यास असून त्यांचा समग्र जीवनव्यवहार हा आता इंग्रजी भाषेत आहे. ते मूळचे मराठवाड्यातील आणि मराठी आहेत. त्यामुळे त्यांचे बालपण आणि पुढे पौगंडावस्था काळ संत साहित्य साधनेत व्यतीत झाला आहे. पुढे विज्ञान शाखेचे शिक्षण आणि उच्च संशोधन यांत ते एकरूप झाले. मराठी भाषेशी तसा संबंध राहिलेला नव्हता. तरीही प्रस्तुत संग्रहातील सगळ्या कविता या मराठी भाषेतच मूलतः अवतरल्या आहेत. असे होण्याचे कारण काय? असा सहज प्रश्न निर्माण होतो. त्याचे उत्तर महायोगी श्रीअरविंदांच्या वरील काव्यविषयक परिच्छेदाच्या वाचनातून सहज मिळते. “काव्य हे आत्म्याचेच सर्जन असते आणि ते आपल्या पलीकडून, वैयक्तिक बुद्धीच्या आटोक्याबाहेरील जगातून येते.” याचे प्रतिबिंब म्हणजेच ‘आनंदाचा सोहळा’ या संग्रहातील कविता होय.

संत तुकाराम महाराज एके ठिकाणी म्हणतात, “अंतरीचे धावे। स्वभावे बाहेरी। आवरिता परि। आवरेना ॥” या ओवीचा अर्थ अभ्यासकाला जाणून घेणे सहज शक्य असले, तरी या ओवीतील भाव समजून घ्यायचा असेल तर देशपांडे यांच्या कविता वाचल्या पाहिजेत. याचे कारण असे की, मनात अनेक वर्षे साचून असलेली भावना हळूहळू पक्व होत जाते आणि मग तिचे कलात्मक अवतरण घडते. देशपांडे यांच्या बाबतीत त्या कलात्मक अवतरणाचे नाव ‘कविता’ असे आहे. त्यामुळेच त्या वाचताना वाचकाच्या मनात अर्थ उतरत जातो असे म्हणण्यापेक्षा भाव उतरत जातो असे म्हणणे जास्त सयुक्तिक आहे.

सृष्टी आणि मनुष्य हे दोन वेगळे नाहीत. जे सृष्टीत आहे तेच मानवात आणि जे मानवात आहे तेच सृष्टीत. यालाच आपण ‘जे पिंडी ते ब्रह्मांडी’ असे म्हणतो. देशपांडे यांची कविता वाचत असताना याचा अन्वयार्थ उलगडतो. ‘येई शुभांगी’ या कवितेत ते म्हणतात,

अणुरेणूत तीच प्रतिष्ठा, तोच थोरलेपणा
प्रफुल्लित जशी असे ही हसतमुख प्रेरणा

सप्तगंगेच्या काठी बसली महापंगत
आवडीचेच पक्वान्न सुगंधी केशरभात

दीप्तिवन्त वरुण, इंद्र, अग्नि सवितृ भग मित्र
प्रसन्नतेचा ध्वनी घुमे नवगायत्रीचा सर्वत्र

वरील कवितेच्या ओळींमधून एक अतिशय समृद्ध आणि व्यापक आशय देशपांडे व्यक्त करतात. ही सृष्टी भव्य, दिव्य आणि उदात्त अशा तीन शब्दांनी व्यापलेली आहे. मानवी जीवनाची तिच्या या व्यापकतेशी सांगड घालताना कवीची अथवा लिहिणार्याची दमछाक होऊ शकते; पण देशपांडे मात्र हे संमीलन सहज घडवून आणतात. याचे कारण त्यांनी महायोगी श्रीअरविंदांचे तत्त्वज्ञान फक्त वाचून बुद्धीच्या कक्षेत बंद केलेले नाही तर ते प्रत्यक्षात जगून दाखवले आहे. माणूस जे जगतो त्याचेच बिंब त्याच्या कलात्मक आविष्कारामध्ये दिसत असते. हा युगानुयुगांचा सिद्धांत आहे. प्रस्तुत कवितेच्या बाबतीतही त्याचा ठायी ठायी प्रत्यय येतो.

२६ जानेवारी २०२५ ते ३ एप्रील २०२५ या अतिशय छोट्या कालावधीतील या कविता आहेत. त्यामुळे एखाद्या अज्ञात शक्तीने त्या सलगपणे त्यांच्याकडून लिहून घेतल्या आहेत की काय, असाही प्रश्न येथे पडतो. भारतीय साहित्यशास्त्रात काव्यविषयक विवेचन खुप विस्ताराने झालेले आहे. त्यामध्ये विशिष्ट कालावधीत झालेल्या रचनांना प्रज्ञा-प्रतिभा यांच्या तराजूत तोलताना विशिष्ट भावसंयोजनाची मीमांसा केलेली आढळते. त्याचा आनंद या समग्र कविता वाचताना वाचकाला मिळतो.

काळ बदलत गेला की त्यानुसार वास्तवाचे रूप-संदर्भही बदलत जातात. कधी ते कवितासारख्या कलात्मक घाटात येतात किंवा येतही नाहीत. प्रत्येक कवीची आणि त्याच्या कवितेची स्वतंत्र परिभाषा आणि भूमिका असते. तो त्या परिभाषा-भूमिकेशी जर प्रामाणिक राहिला, तर ती कविता अधिकाधिक तरल आणि अंतर्वेधी होत जाते. अशा मार्गावर आर. वाय. देशपांडे यांचा हा संग्रह जाताना दिसतो.

—स्वानंद बेदरकर
नाशिक (महाराष्ट्र)

(श्री. स्वानंद बेदरकर हे महाराष्ट्रातील प्रसिद्ध साहित्यिक, समीक्षक, संपादक आणि वक्ते आहेत.)

थोडीशी भूमिका

हे कसे घडले? सांगणे कठीण आहे. पण, नंतर घडले हे मात्र अगदी निश्चित. त्याचे मोठेपण वाढत गेले, वाढतच गेले. एके दिवशी सकाळी दोन ओळी अचानकच अवतरल्या. कोठून कशा आल्या याची थोडीही कल्पना नव्हती. ऑरोविल येथील मातृमंदिराची प्रतिमा मात्र डोळ्यासमोर सारखी उभी होती, स्वप्नातील नवी नगरीः

> देव आला देवाच्या घरी
> उभारली नवी पंढरी।

या ओळी तशाच रेंगाळत राहिल्या. काहीतरी विशेष वाटत होते. अत्यंत खोलवर गंभीर आणि अर्थपूर्ण असे जाणवू लागले. काहीतरी घडणार याची चिन्हे दिसू लागली आणि दोन तीन दिवसानंतर सर्वच्या सर्व कविता तेथे एकदम आकाराला आली. मराठीत लिहिण्याचा सराव अजिबात नाही आणि एकप्रकारची साशंक भीतीही होती. तरीदेखील हा चमत्कार झाला. कुणाच्या ध्यानी मनी होते ते? बहुतेक कुठेतरी ठरलेले असावे.

लगेच ती कविता जाणकार चारचौघांना पाठविली, ब्लॉगवर प्रकाशित केली, thewindsofwonder-org/. प्रतिसाद प्रोत्साहक होता. तिचे लयबद्ध गायनही झाले. काही कवितांचे इंग्रजीतून भाषांतरही झाले. त्या गोडव्यात पांच सात कविता सहज आल्या आणि वाटले आपण पंचवीसची मजल गाठावी. त्यात एकप्रकारची परिपूर्णता राहील. ह्या प्रकारच्या शैलीचे पक्केपणही स्थापित होईल. २६ जानेवारी २०२५ ते ३ एप्रिल २०२५ ह्या काळात प्रकटलेल्या रचना पाहता मग यशस्वीपणाची खात्री पटली. धाडसही वाढत गेले.

पण हे इथेच का थांबवावे हा प्रश्न डोळ्यासमोर दिसू लागला. त्याचे कारण साधे आणि सरळ आहे. सोपे आहे. कवितांची रचना एकाच साच्यात पडू नव्हे

हे उत्कटतेने वाटू लागले. तेच ते भाव पुनरावृत्त होण्याची शक्यता नाकारता येत नव्हती. निराळी शैली आणि निराळी स्फूर्ती व प्रतिभा असाव्यात ह्याची जाणीव प्रकर्षाने झाली. पुढे कसे घडेल हे आता सांगता येत नाही. नवीन आविष्कार यातच स्फुरण आणि काव्याची सफलता सामावलेली आहे.

मला मराठीतून काव्य लिहिणे हे तेवढे सोपे वाटले नाही. कधीच काहीही लिहिले नाही आणि हा प्रयास, ही हिम्मत, हे साहस, आपल्या धैर्याच्या पलीकडचे तर नाही ना हे खटकू लागले. आत्मविश्वास तसा जबरदस्त नव्हता. त्यात मराठी टंक लिखाण अवजड आणि कष्टाचे. इंग्रजी कीबोर्ड वरून देवनागरी लिपीत लिहिताना ओघ येत नव्हता. इंग्रजीतून जे सहज दहा मिनिटात होते तेथे अर्धा तासही लागतो.

पण त्याचवेळी उत्साहपूर्वक सहाय्यही मिळाले. त्यात विशेष उल्लेख करावा लागेल तो म्हणजे माझे नाशिकचे अनुभवी आणि तज्ञ स्नेही अरूण K यांचा. जसजशा कविता आल्या तसतशा मी त्या त्यांना पाठवू लागलो. त्यांनी मराठीचे केवळ ह्स्र्व-दीर्घच पाहिले नाही तर इथे तिथे अचूक शब्द निवड आणि भावसूचनाही केल्या.

पण सर्वात मोठी गोष्ट त्यांनी केली ती म्हणजे प्रस्तावनाच्या बाबतीत. नाशिकचे श्रीयुत स्वानंद बेदरकर या महाराष्ट्रातील प्रसिद्ध साहित्यिक, समीक्षक, संपादक आणि वक्ते यांच्याशी परिचय घडवून आणला. त्यांच्याशी संपर्क साधून त्यांनी हे मोठे आणि प्रशंसनीय यश मिळविले.

श्री बेदरकर यांनी लिहिलेली प्रस्तावना अप्रतिम आहे. प्रगल्भ आहे. एवढ्या चटकन लिहिली. अभ्यासपूर्वक आहे. मर्म ओळखणारी आहे. उद्याची कविता कशी असावी हे सांगणारी आहे. मराठीत नवे दालन उघडण्याच्या दिशेने नेणारी आहे. त्यात सर्व सार्थक आले. माझी ओळख करून देताना ते म्हणतातः “ते मूळचे मराठवाड्यातील आणि मराठी आहेत.” मी हे थोडेशे वाढवील आणि म्हणेनः “ते मूळचे मराठवाड्यातील ऋग्वेदी देशस्थ मराठी आहेत.” असे नमूद करण्यात एक प्रकारचे विशिष्ट संस्कार दिसून येतात, संगोपन, एक प्रकारची घडण दिसते. जन्म घेताना तो जसे काही हे सर्व ठरवूनच येतो. हा घरगुती ठेवा देखील परंपरेच्या दृष्टीने मौल्यवानच म्हणता येईल. आपण काही न लिहिलेली

कोरी पाटी असे येत नसतो, not a blank slate. पूर्वीचे साठवलेले आपल्या बरोबर असतेच.

या उत्स्फूर्त आणि प्रांजल सन्मान-पुरस्काराबाबतीत मी ह्या दोघांही प्रतिष्ठितांचे हृदयपूर्वक आभार मानतो. धन्यवाद. ब्लॉगवर आलेल्या प्रतिक्रिया करणाऱ्यांचेही अनेक अनेक आभार.

खरे म्हणजे, शेवटी, हे सर्व करवून घेणाऱ्यांचेच अनंत आभार. कृतज्ञता व्यक्त करण्याचा सर्वोत्तम मार्ग असेल तर तो फक्त आनंदी असण्याचा. त्याच्या प्रती हाच आनंदाचा सोहळा.

आनंदाचा प्रासाद आनंदाच्या पायऱ्या
आनंदाचे पंख आनंदाच्याच भराऱ्या।

उसळे अथांग महासागर आनंदाने
वाढवीत लेवीत पर्वणीचे शुभ लेणे।

आनंदाचे अलंकार आनंदाची ख्याती
गगन तोकडे म्हणून पृथ्वीची महती।

आनंदाची प्रतिष्ठा यज्ञयाग रात्रंदिन
आनंदात अग्नितेजाचे उगम स्थान।

आनंद-अग्नि अमृतदेह ठरवे
साहसी आनंद दिव्य जीवन घडवे।

साहसी आनंद दिव्य जीवन घडवे. हे होणारच

आर वाय देशपांडे
१७ एप्रिल २०२५

०१ः देव आला देवाच्या घरी

देव आला देवाच्या घरी
उभारली नवी पंढरी।

सोने उगवले शेतीभाती
प्रेमपूर्णेची दुथडा भरती।

रात्र नसे तरी दीपोत्सव
अद्भुत किमया की सर्व।

बहरले विशाल प्रांगण
चिवचिवाट हर्षाची गुणगुण।

सडा चोहीकडे प्राजक्ताचा
फोफावला वृक्ष आनंदाचा।

देव आला देवाच्या घरी
खायी आवडीची भाकरी।

चौतन्यनगरीचा देव
वाढवी समृद्धीचे वैभव।

२६ जानेवारी २०२५

०२: साखरखेड्याची गोष्ट

दाट वनराईच्या पलीकडे
आर्यभूषित साखरखेडे।

आनंदाचा गोडवा साखरेचा मळा
स्मित-आश्चर्यांचा सोहळा।

गुरूहाळी गर्दी देवगणांची
बैठक भरली सप्तस्वरांची।

हांक तुतारीची आसमंतात
थवेच्या थवे नील गगनात।

मिथ्यापण नसे मृत्यू नसे
अग्नितप्त देहची असे।

मधुरच सृष्टी माधुर्याची
उगमाकडे धांव उगमाची।

अद्भुत चौत्यपुरुष घडवी
अमृतत्वाची थोरवी।

५ फेब्रुवारी २०२५

०३: येई शुभांगी

इथे तिथे जाई जुई मोगऱ्याचा उल्हास
कोण म्हणे हा तर भ्रम, हा तर आभास?

खळखळा वाहे स्वरास्वरांचा आनंद
अद्भूत महाकाव्याचा आल्हादिक नाद।

नसे खोटेपण, अस्तित्व हे केवळ सत्याचे,
माळरान दरीडोंगर सर्वत्र वास्तव्याचे।

अणुरेणूत तीच प्रतिष्ठा, तोच थोरलेपणा,
प्रफुल्लित जशी असे ही हसतमुख प्रेरणा।

सप्तगंगेच्या काठी बसली महापंगत
आवडीचेच पक्वान्न, सुगंधी केशरभात।

दीप्तिवन्त वरुण इंद्र अग्नि सवितृ भग मित्र
प्रसन्नतेचा ध्वनी घुमे नवगायत्रीचा सर्वत्र।

उधळीत गुलाल येई शुभांगी मंगलदायिनी
अमरत्व श्रेष्ठतेचे वाढवित ह्या मृत्युस्थानी।

१३ फेब्रुवारी २०२५

०४: दृढावे संकल्प प्रेमाचा

खरेपणाची चढती चढती भरारी
ही तर नीळनभी वाढे सावली गोरी।

मोहोर असे गच्च थोरल्या वृक्षाचा
आल्हाद खोल खोल आंतरिकतेचा।

स्वैर फुलपाखरांचा स्वानंद
धाव सरितेची निवांत निवांत।

नसे काही खंत ह्या जगण्याची
नसे थोडीदेखील आस्था जगाची।

क्रूर प्रबळ मृत्यू काय म्हणे:
"अहो माझेचि हे तर सर्व करणे"।

म्हणूनच महिमा कालगतीचा
आणि दृढावे संकल्प प्रेमाचा।

भल्या नियतीची आश्चर्य-तयारी
नभी-धरणी ही तर सावली सोनेरी।

१७ फेब्रुवारी २०२५

०५: गगनातला सूर्य अंगणात आला

गगनातला सूर्य अंगणात आला
दिव्य झेपेने मोठा संकल्प साधला।

चमत्कार हा निश्चित नव्हे अद्भुत
अहो उमलला सोनचाफा वाळवंटात।

बहिरे जडत्व ऐके गाणे मधुर
शतकोटी स्वरांचे देखणे मंदिर।

होती प्रेरणा योगी अग्नीची
प्रखर तपश्चर्या वर्षावर्षांची।

गूढ शून्यात रूप प्रज्वलीत
कठोर दगडात प्रेरित ज्योत।

संसार नसे पण प्रपंच करारी
अमर म्हणुनच मृत्यू स्वीकारी।

इथे तिथे सर्वत्र वास्तव्य त्याचे
देव फेडी जड ऋण धरतीचे।

१९ फेब्रुवारी २०२५

०६: माझे पंख आले आकाशातून

माझे पंख आले आकाशातून
आनंदाचा छंद निळा घेऊन।

थवेच्या थवे उत्फुल्ल कल्पनेचे
शून्यातून पसरे विश्व संपन्नतेचे।

भरारी उत्तरेस दक्षिणेस
चोहीकडे घेत रसांचा रस।

मुग्ध झुळूक वाऱ्याची जांभळी
झरण्याची प्रसन्नता ती निराळी।

नदी नाले पुष्कर तळे अहो हे सर्व
बृहत् सागराचेच अनोखे कर्तृत्व।

रात्री रंगले स्वप्न तारकांचे
जागेपणी रसाळ काव्य उद्याचे।

आणि कालांतराच्या प्रहरी
विस्मयाचा गोडवा येई भूवरी।

२१ फेब्रुवारी २०२५

०७: सावित्री प्रियतमाच्या शोधात

रथाची चक्रे होती धावत धावत
प्रेमपुरीच्या आंतरिक शोधात।

राजवाडे शहरे खेडे पाडे तीर्थक्षेत्रे
पडले सर्व मागे, निकटचे, होत्रे-गोत्रे।

दरीखोऱ्यातून नाद येई आनंदाचा
सारे सजले, जल्लोष उत्सवाचा।

हृदयी उजाडली उषा ही नूतन
दूरच्या भविष्याची प्रसन्नता घेऊन।

बहरला ऋतू मधुर हर्षाचा
संहार एकवटला वर्षावर्षांचा।

अनंतकाळ वाट पाहत होता,
या क्षणाची, मृत्युस न जुमानता।

मधुवतीस आलिंगले प्रियतमाने
न्हाऊन वाढले सौंदर्य सौंदर्याने।

२३ फेब्रुवारी २०२५

०८: अग्निशिखेचे आगमन

उंच टेकडीवर आहे माझे घर,
आजूबाजूला सारे हिरवेगार।

भली मोठी बाग पिछाडीला,
सगळीकडे पक्षी कुतुहलाला।

नजिकच प्रवाहांची खळखळ,
वाऱ्याच्या हाकांना होकार मंजुळ।

शब्द ऐकू येई भल्या अज्ञाताचा
अद्भुतातून प्रतिसाद मौल्याचा।

उलगडले रहस्य महान श्रुतीचे
दगडाच्या उरात इच्छाशक्तिचे।

निश्चित येईल ज्याला जन्माला
ख्यातीचा संकल्प साधण्याला।

बांधला सप्तरंगी पूल आकाशात
आणि शिरे अग्निशिखा घराघरात।

२७ फेब्रुवारी २०२५

०६: जांभळा रंग गहिरा

जांभळा रंग गहिरा, जांभळी पहाट,
गोड हसे उत्कंठा बघत आशेची वाट।

उमले मोगऱ्याच्या शुभ्र कळ्या अंतर्देही
सुगंध भावनांचा कल्पकतेच्या ठायी।

प्रभात उगवे उदात्त भविष्याची
काय ठरविले होते पूर्वी घडे तेची।

नियतीने घेतली झेप अचानक मोठी
जुने प्राचीन गुणधर्म बदलण्यासाठी।

रात्रीचा न होई स्पर्श चंद्र-तारकांना,
क्रियाकृतीत खोटारेपणा येईचना।

ती बंधने, गळुनी पडे मनाच्या शृंखला,
मुक्तता नव्हे मोकळीक कर्तृत्वाला।

सूर्य उतरे समईच्या अखंड वातीत
अस्तित्वाचे वास्तव्य घरा-घरात।

२८ फेब्रुवारी २०२५

१०: किरमिजी पंखाचा पक्षी

डहाळीवर नवीनच पक्षी बसला होता
आला काही रहस्य शोधता शोधता।

आवाजात आर्तता होती उत्सुकतेची
स्वरात भाव-किमया नवनिर्मितीची।

पंख होते चमकदार, किरमिजी,
दीप्तिवन्त, दिव्य अग्निचीच तेजी।

निद्रा आहे म्हणूनच स्वप्न चंदेरी
तो आहे आणि त्याचीच गैरहजेरी।

आनंदाच्या भरात होई वेदना
वाढवीत वाढवीत परस्परांना।

अमरत्वाने स्वीकारले मृत्युधन
घडविण्याशी जडत्वाचे परिवर्तन।

समृध्दीचा वाकबगार इथे आला
देहाचे चौतन्यत्व प्रतिष्ठापणाला।

३ मार्च २०२५

११: हवे ते इथलेच

जे सांगायचे होते ते सांगून झाले,
पण होते ते अंतरावरील, पलीकडले।

हवे ते इथलेच, हिरव्या रानांचे,
गुराढोरांचे, वाहत्या नदीनाल्यांचे।

मुक्ति असावी रामरगाड्यापासून
जन्म-मृत्युचे जड बंधने तोडून।

पाहिजेत साखळ्या निखळलेल्या,
अज्ञानाच्या सीमा ओलांडलेल्या।

तर खरी होई जीवनाची सुरुवात
अग्नि घेई सर्व त्याच्याच हातात।

हवे ते इथलेच, आनंदाने दाटलेले,
बुधवारच्या बाजारात गजबजलेले।

स्वीकारायचे आहे गूढ भूमीमधील
शोधण्याशी मूल्ये दगडामातीतील।

५ मार्च २०२५

१२ः चांदण्याचे गुपित

आली अंगणात रुपेरी चांदणी
नेसुनि केशरी झगझगीत पैठणी।

माणिक-मोत्यांचा हार गळ्यात
मिष्किलता गालीच्या खळीत।

पैंजण पायात ठरवी कालगती
रागसुरात चाले चाले नियती।

भविष्यवाणीने सांगितली थोरवी,
वसे सर्वत्र ऋतंभरा, गावोगावी।

म्हणूनच आले मी अंगणात
चांदण्याचे गुपित उकलीत।

सांगे ती, आंतरात जशी मी जाई
प्रज्ञा तिथे देखील प्रत्ययास येईं

ऐश्वर्य लेवूनी ऐश्वर्यच वाढे
विपुलता इथे तिथे चोहीकडे।

७ मार्च २०२५

१३ः चंदनाचे झाड

चंदनाचे झाड वाढले मागे परसात
पसरे फुलांचा सुगंध जगभरात।

हांक ती तर हर्षध्वनिने दिलेली
उल्हसित उत्कंठेला लाभलेली।

निःशब्दतेत झाला स्फोट गंभीर,
वाहू लागली धन्य स्तुती झरझर।

हासत नाचत येई उद्याची कविता
अर्थगर्भित भविष्याचीच संहिता।

सहाणेवर उगाळले मंत्र नवे नवे
शतकोटि देवतांची घेत नावे।

वाढे भव्य चंदनाची वैभव-घनिष्ठा
सर्वत्र रक्त चंदनाचीच प्रतिष्ठा।

चंदनाचा प्रपंच, चंदनाचे हावभाव,
चंदनाचा देव्हारा, चंदनाचाच देव।

६ मार्च २०२५

१४ः येई क्रियाशील श्रेष्ठा

येई क्रियाशील श्रेष्ठा ब्रह्मपुरीहुनि
योगियाचा महा आदेश घेऊनि।

गर्द उत्साहाने मोहरले आम्रवन
उत्स्फूर्त कोकिळ गायी तिचे गुणगान।

जणू काही पेरले तिनेच नकळत
सोनियाचे बी नांगरलेल्या शेतात।

उगवे अग्निसत्त्वाचे धनधान्य
नवतनुचे तेजःपुंज अमृत-अन्न।

येई विपुलता तिच्या आगमनाने
हर्षभरित सौंदर्य तिचेच असणे।

अगाध दिव्य अवतरे मृत्युप्रांते
आविष्कारे संकल्पिले होते ते।

देहरूप बदले चेतनेप्रमाणे
विधात्याची इच्छा तिच्याच करणीने।

११ मार्च २०२५

१५ः आनंदाचा सोहळा

आनंदाचा प्रासाद आनंदाच्या पायऱ्या
आनंदाचे पंख आनंदाच्याच भराऱ्या।

उंच उंच चढे शुभ्र आनंदाचे शिखर
धवलगिरीचे आनंदी पुण्य भूतलावर।

आनंदाच्या वस्तीत आनंदाचा सोहळा
उत्तुंग आनंद सर्वत्र सोन्याहून पिवळा।

उसळे अथांग महासागर आनंदाने
वाढवीत लेवीत पर्वणीचे शुभ लेणे।

आनंदाचे अलंकार आनंदाची ख्याती
गगन तोकडे म्हणून पृथ्वीची महती।

आनंदाची प्रतिष्ठा यज्ञयाग रात्रंदिन
आनंदात अग्नितेजाचे उगम स्थान।

आनंद-अग्नि अमृतदेह ठरवे
साहसी आनंद दिव्य जीवन घडवे।

१५ मार्च २०२५

१६ः सुवर्ण ज्योत

धडाडली संध्याकाळी ध्यानप्रांगणात
अचानक प्रशांत बुधवारी सुवर्ण ज्योत।

प्रगल्भ प्रेरणा बाळगून मोठ्या उद्याची
लखलखे सप्तभुवनीं क्रिया-चेतना तिची।

कल्पिले होते विसरलेल्या काळात
साकारे आता दिव्य योग-प्रतिज्ञेत।

गेले प्राकृतत्व जीर्ण होणाऱ्या वस्त्राचे
न होई शेवटी राख भस्म ह्या देहाचे।

अतप्त तनु तो करुनि प्रज्वलित
प्रस्थापे हिरण्य प्रकाश अणुरेणूत।

अंधाराचे रूप भयानक करोनि नष्ट,
उघडे करी त्याचेही दडलेले वैशिष्ट्य।

कर्तृत्व अभिवन्दनीय मृत्यूलोके
सत्य जीवनच बाहेरी-आंतरिके।

१८ मार्च २०२५

१७ः झोप होती माझी लांबलचक

झोप होती माझी लांबलचक
घडवीत न संपणारे स्वप्न एक।

गंभीर सूचक होते दाहीहि क्षण
दशदिशांचे ध्वनि एकवटवून।

ऐकू येत होते अपेक्षेचे सुरेल नाद
शब्दांचा अर्थ साधित शुभ संवाद।

प्रसन्न खोल तळ्यात झळकत होती
पवित्र कमळे सांगत त्यांची कीर्ती।

नसण्यापासून आले हे सर्व असणे
चमत्कार सुप्ततेत हो, तिचेच करणे।

पलिकडे वसलेली होती नगरी
अमरत्वाची ठेवी उभी, उत्फुल्ल, खरी।

काळाने कमावले आपले ध्येय
त्या झोपेच्या परिपूर्णत्वाचे श्रेय।

२२ मार्च २०२५

१८: स्वर्ण प्रभा झळके ह्या भूमंडळी

सत्य नव्हते असे नाही, सर्वदा आहेच,
त्याचाच धर्म, मंगल रचना त्याचीच।

तो दाखवी मार्ग अनंताचा अनंतात
करुनि विस्तृत ब्रह्म अधिक विस्तृत।

घेतली सूत्रे हाती महत् अग्निप्रज्ञेने
श्रेष्ठत्व वाढविले, भविष्य भविष्याने।

स्वर्ण प्रभा झळके ह्या भूमंडळी
सर्वत्र गढद आनंदी गुलाल उधळी।

विजयी ध्वज फडके शिखरावरी
महोत्सवाचा रंग उल्हासक शेंदुरी।

जीवन केवळच नव्हे, देह देखील
ईश्वरत्व आपल्याठायी जोपासेल।

हे अग्ने, धन दिव्य सृष्टीचे तुझेची
करविता भोक्ता अधिष्ठाता तूची।

२४ मार्च २०२५

१६: नांगरणीत सापडले अद्भुत भांडार

नांगरणीत सापडले अद्भुत भांडार
पुरातन अग्निचा प्रज्वलित हुंकार।

येई ऐकू ध्वनि भूमिच्या गर्भातून
दिव्यत्व येत आहे दगडामातीतून।

होती प्रखर साधना युगायुगांची
ईश्वरी धारणा कृतीत आणण्याची।

संपल्या वेदना, क्लेश अज्ञानाचे,
गेले याचकपण, कठोरत्व मृत्युचे।

अवतरले चौतन्याचे प्रकाशमन
आनंदली पृथ्वी स्फूर्तीने न्हाऊन।

उद्यान उमललेले छंदांच्या लयीत
खळखळणाऱ्या ओढ्याचे रसाळ गीत।

प्रेरणा होती निखळ आविष्काराची
सार्थकता प्रशांत सृष्टि निर्मितीची।

२६ मार्च २०२५

२०: प्रभु इच्छा – हाचि संकल्प

निर्जिवत्व नव्हे जागृत स्तब्धता
देहाचे समर्पण, काही न ठेवतां।

नसे संकल्पना, नसे गंभीर भावना,
फक्त क्रियाशील उज्ज्वल चेतना।

ज्याचे व्हावयास पाहिजे त्याचेच
गंगेच्या जळाचे अर्घ्य गंगेचेच।

घोर अंधाराचे ओझे नाहिसे झाले
पण ते होते उद्देशानेच भारलेले।

काळोखाच्या दरडीतले घबाड
नाही कोणत्याही नजरेच्या आड।

निर्वाणाची हाक, अस्तित्वाचा शोध
शून्यातले सामर्थ्य रहस्यमय बोध।

प्रभु इच्छा – हाचि संकल्प, हाचि ध्यास,
मंत्र नवप्रकृतीचा अजर जोपासण्यास।

२८ मार्च २०२५

२१ः नवमानवाचे आगमन

अमृताचा ठेवा देहाची सार्थकता
खटाटोप मोठा धैर्य न ढळता।

अचानकच घडले एके दिवशी
दैवाच्या उंचावल्या राशीच्या राशी।

फुटला सोन्याला टवटवीत अंकुर
कधी न होणारे स्वप्न झाले साकार।

उद्याच्या उरात आहे चिरकाल प्रकाश
धजे न तेथे अंधत्वाचा एकहि अंश।

कुंठल्या अपहृत नियतीच्या विवंचना
उद्ध्वस्त झाल्या खोटेपणाच्या रचना।

चौतन्यरूपाचा अद्भुतच उत्सव
ऐका ऐका हो येत आहे नवमानव।

जवळचे दूरचे विशाल दृष्टि पाही
त्याच्या शिवाय दुसरे नसे काही।

३० मार्च २०२५

२२ः मीच अनंताची गुपिते धारणारी सृष्टि

नसे केवळ जिज्ञासा उत्कट जीवनाची
आहे भावना आंतरिकतेच्या साफल्याची।

रज्जु-सर्पाची कालची गोष्ट आहे खोटी
मोठा भ्रम जाय, सत्यचि सत्याच्या पोटी।

प्रोत्साहनाचा वाहता मधुर हा ओहोळ,
अमृतचि, गोडी भोक्त्र्याची, चोखंदळ।

आले दुरून चाहते, रसज्ञ, गुणवंत,
न दिसणाऱ्या तारकांचे कौतुक सांगत।

एक म्हणे मी आहे छोटी पण झंझावाती
माझ्र्या तुफानी डौलात पर्वतहि झुलती।

पहा पहा ग्रंथांचे भांडार, गूढत्वाची रास,
प्रज्वलित माझे कर्तृत्व, थोरले हमखास।

मी आहे अंतराळातून आलेली नवी दृष्टि
मीच अनंताची गुपिते धारणारी सृष्टि।

३१ मार्च २०२५

२३ः बारा मोत्याचा मुकुट

शुभ्र बारा मोत्याचा डोईवर मुकुट
लखलखीत अलंकारांचा सम्राट।

बारा चक्रे झाली जागी, बारा कमळे,
खाली-वर, सामर्थ्य कुठेहि न ढळे।

ठरली भविष्याची नवी रेषा, नवी दिशा,
उमलल्या प्राजक्ताच्या उल्हसित अपेक्षा।

दैवी संपदा वाढवी वैभव जीवनाचे
अमरत्व लेऊनि रंग रूप चौतन्याचे।

स्विकारले तिने मृत्युत्व त्याचकरिता
अग्नितेजाने जिंकण्यास देहाची अपात्रता।

संपली असुसंगता, सारी अप्रसन्नता,
स्वरांचे बोल सांगे स्तब्धतेचि गहनता।

नवीन पोशाख प्रकृतिने केला परिधान
चौतन्यमयि सृष्टिला होकार तिचा महान।

१ एप्रिल २०२५

२४ः मी इथे का आलो?

माझे स्वत्व मी ओळखले एके सकाळी
उमलत होती स्वप्नात परदेशी कळी।

सुगंध होता निळ्याभोर आकाशाचा
युगायुगांचा प्रयास गाठीत हर्षाचा।

आली होती ती आनंदमय उद्यानातून
हसरे मुख सौंदर्य आतून बाहेरून।

स्वप्न झाले जागे प्रसन्न नित्यत्वात
तिच्यामुळे झाली कर्तृत्वाची सुरुवात।

अज्ञानाच्या जड शृंखला न जुमानता
मी इथे आलो का, कळले हे मला आता।

उत्सुकता अंधाराचे गुपीत जाणण्याची
कारणास्तवच असे घडण ह्या प्रपंचाची।

हवेसे वैशिष्ट्य आहे माझेही त्यात
थेंब राहे थेंबचि अथांग सागरात।

२ एप्रिल २०२५

२५ः सत्यवान – पृथ्वीचा आत्मा

स्वीकारूनि पकड विकृत मृत्युचि
काळाच्याहि पुढे पाऊले जाती त्याची।

बंधने घेतली प्राज्ञ हेतू पुरस्कारून
महाद्वार उघडे मोठा विजय मिळवून।

अगाध संहिता केली होती आत्मसात,
अध्यात्म प्रज्वलित होऊनि जड देहात।

आराधना नव्हे केवळ आत्मोन्नतीची
क्रियाशीलता जीवनातहि दिव्यत्वाची।

अभ्यासले प्रकृतीचे गुणधर्म, तिची धारणा,
आहे तेथे देखील उद्याची प्रगल्भ प्रेरणा।

धावे त्याच्याच मागे मधुमन्त सरिता
किलबिलाट सांगे, ही आली प्रफुल्लता।

नाद असे भविष्याच्या संगीताचा
सर्वा ठायी दरवळे सुगंध चंदनाचा।

३ एप्रिल २०२५

दही

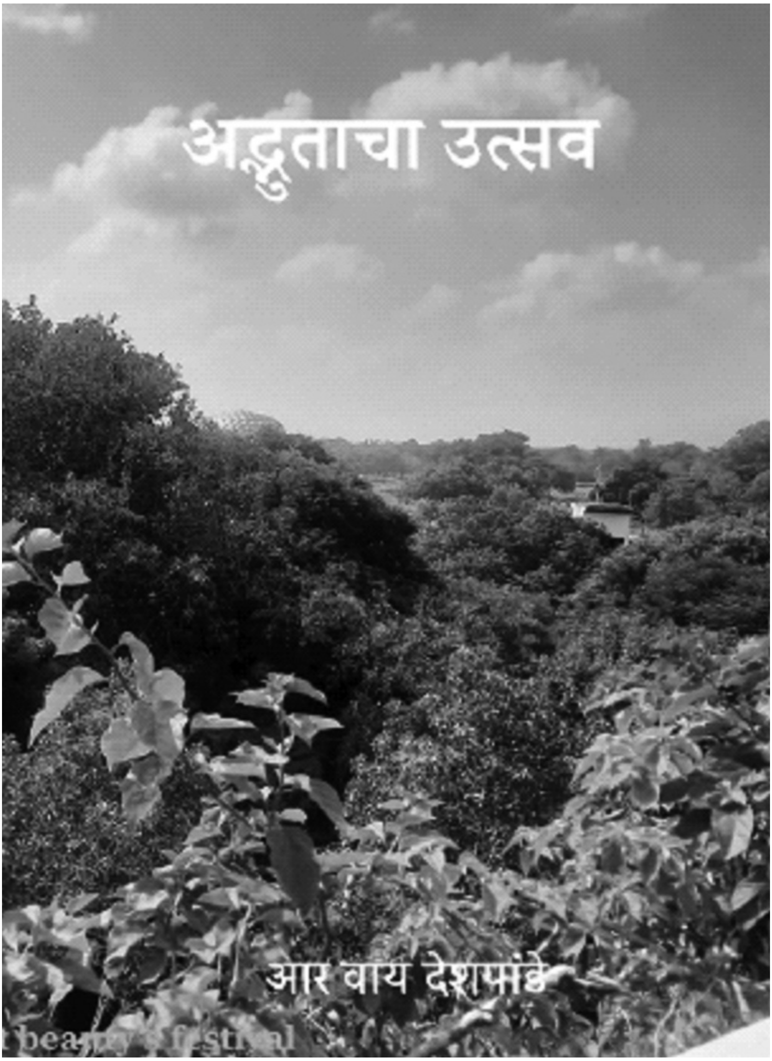

13 April – 14 May 2025

०१ः हे स्वप्न मला कळले

दुःख क्लेश न उरले अज्ञानाचे
बंधने तुटली संकीर्ण हृदयातील;

जाउनी सगळी बोचरी क्षुद्रता
भूमिगत खोल सापडे रत्नभांडार;

काळोखाच्या गुहेत लख्ख उजेड
हर्षित कोजागिरीच असे जशी काही;

अवतरे सौंदर्यमयि आल्हादिनी,
डोले नुपूरांच्या झुणझुणित सृष्टी सारी;

विद्रुपता कुठलीही नसे भावनामधे,
नसे कुठेही तुच्छ खोटी प्रेम-माया;

फळाफुलांनी लदली भरगच्च बाग
स्वर जाती दूरवरी घेऊनी स्वैर पंख;

पण हे कोडे मला कळलेच नाही, –
अश्वाची धाव अग्निबाणाच्या गतीची;

जे दिसते त्याच्या खूप पलीकडे, खूप,
असे दृष्टी पोहोचणारी योगचक्षूची;

अद्भुततेच्या पुढे आहे मोठा विस्तार,
आनंदाचा, समृद्धीचा, दिव्यत्वाचा;

चौत्यनाची इच्छित रूपें करुनि धारण
आहेत ज्ञानीजन अग्नितेजाचे तेथे;

म्हणूनतर घेतला मी जन्म मृत्युलोकी
ध्येय घडवीत घडवीत गाठण्या अमरत्व;

अहो हीच तर सार्थकता निर्मितीची,
प्रयास नसे तो, आनंद आविष्काराचा.

१३ एप्रिल २०२५

०२: अनेकत्वाची धारणा

संसार करण्याकरिता तर आलो मी इथे
न बदलणारे ठेउनी बाजूस, माझे चिरत्व;

वाढती विपुलता सगळीकडे, वाढतेपण,
विस्तार सर्वही दिशां, चंदेरी प्रवाळ निळ्या;

सागरात उडी शोधण्या त्याची अद्भुतता,
किंवा मृत्यूमुळे आरोहण सप्त शिखरि;

ऐकता शांत नाद आंतरीचे अनाहत
खोल गहन होई निराकार स्तब्धता;

तिच्याही पलीकडे आहेत अनंत रूपे
येण्याकरता बाळगूनी अपेक्षा उत्साही;

अहो, मोठा खटाटोप तेच घडविण्यार्थ,
हा प्रपंच मांडीला वसविण्या अनेकत्व;

पसारा नव्हे, असावी आनंदाची विविधता,
कारणीभूत हीच इच्छा, घट्ट संकल्प;

शतपरिमाणांसह उभी असे ही रचना,
एकाच रंगातुनी फैलवीत असंख्य रंग रंग;

घेऊनि परम चौतन्य अंगी, हो ठरे अंगी
चौतन्याचेचि अंश, प्रखर प्रज्वलतेचे;

संसार करण्याकरिता तर आलो मी इथे
न पडता संसारात साधण्या संसारत्व.

१५ एप्रिल २०२५

०३: बकुळेची फुले

आलेली आहेत ही फुले तेथून जेथे
न पोहोचे ही दृष्टी, चपळ कल्पना देखील;

सुगंधी प्रांत तो हौसेच्याही पलीकडचा,
सौंदर्याचा, प्रेमाचा, अनोखा, अवर्णनीय;

येऊनि वाढविण्यास रात्रीची वैशिष्ट्ये
हिरेमाणिक चमकती तारकामंडळातही;

भावना आल्हाद दगडामातीत रहस्याचे
गाते गुणगान मधुर रसवंती, ती प्रवरा;

येई घेऊनि स्वाद अंधाराचा प्रासादिक
निर्मळतेच्या हृदयी झळझळे पावित्र्यच;

नसे आजारपण द्वेषाचे वा तुच्छतेचे,
नाही स्पर्श फुलांना कुठल्याही क्षुद्रतेचा;

पसरे त्याउलट साफल्यच रंगारंगातून,
वेगवान तंतूतंतूत चमत्कार रेशमी;

लेशालेशाच्या ठायी, शब्दांच्या लयीत,
रूपारूपात परिमल मधुर हर्षाचा;

विषमातील सहजता, सा-रे-ग-मचा सुवास,
दरवळे देहाच्याही जड हाडामासात;

धावत ओलांडे ऐरावत सप्तवर्णी पूल
सोनेरत्नांचा सुगंधी हंडा जिंकण्यास.

१६ एप्रिल २०२५

०४: जांभळीच्या खाली

जांभळीच्या खाली बसला होता हत्ती
सांगे मौज अधिकतेच्या रहस्याची;

छोट्या घटात आकाश होई मोठे मोठे,
आणि म्हणे, अपूर्व महानता आहे इथेही;

जांभळीचा प्रभाव असा की मी देखील
करी धारण रूपे रूपे , चौतन्याप्रमाणे;

करे काय मरन? करे काय रिपू? काळ?
मी असे मुक्त, मोकळा सर्व बंधनातून;

झालो मी जसे व्हावयास पाहीजे तसा,
ह्याच कारणास्तव घेतला जन्म ह्या स्थायी.

१६ एप्रिल २०२५

०५: संकेताचा शब्द

सकाळी सकाळी घेऊनि पहिले उड्डाण
आणिला संकेताचा शब्द नारद श्रेष्ठांनी;

असे तो विधात्याच्या निर्णयाने घट्ट
होणार त्यातून प्रारंभ नव्या युगाचा;

संपताच चक्र ऋतुंचे नेई अटळ मृत्यु
त्याच्या अंधारघरी प्रेमाच्या आत्म्यास;

योजना असे तेथे भविष्याची खोल, गूढ,
आणण्याशी दैवावर विजय मिळवून दिव्यत्व;

म्हणूनच अवतरली ती क्रियाशील भूलोकी,
सावित्री, मानुनी संकल्प तिच्या अधिष्ठात्याचा;

ओझे उचलुनी जडत्वाचे, भारी अज्ञानाचे,
कठोर दुःख जिंकले तीव्र योगसामर्थ्याने;

मागे वर विराट पुरुषाच्या जाउनी समोर,
होऊ दे, हे भगवंता, तुझाच जन्म इथेही;

आनंदातुनी विस्तारण्यास देही प्रज्वलता
पाहिजे दिव्य जीवन ह्या पृथ्वीतलावरी.

१६ एप्रिल २०२५

०६ः टहाळाच्या जुड्या

न्याहाळूनि त्यांचे वेधक कोवळे हिरवेपण
आणल्या शेतातून टहाळाच्या जुड्या;

त्यांच्या गोडस दुधाळ आनंदात झाले
आमंत्रित सौम्य चांदणेही ओलेचिंब;

पाहता पाहता धावे नवीनच धारणा,
साफल्याचा लहानसा प्रेमळ ओढा की;

घाई मौल्याची बाळगलेली उत्सुकता
सांगण्या पर्वताचा उल्हास सागरास;

इच्छुक टवटवीतपणा वाढे वाढे
अहोरात्र साधण्या अपूर्व कायाकल्प;

प्रसन्नताभरून होई जीवनाचे सार्थक,
उगवे हर्षित टहाळ वर्धक प्रकाशात.

१९ एप्रिल २०२५

०७: वाढले माझे धन

वाढले माझे धन चौऱ्यांशी पटीने,
मोहोराने बहरला मोहक आम्रवृक्ष;

हर्षीत असे नदीच्या काठी देव
छान उद्याची सकाळ आकारीत;

दूरच्या गावाहून येति गाणपक्षी,
स्तब्धतेत न ऐकलेले उत्कंठित स्वर;

लाभे खोल अर्थ काव्यरचनेला,
सांगे ते जे कधीही न येई सांगता;

देवघरात मांडीला सुरेख फुलोरा
विश्वाभरी पसरे स्वाद त्याचाचि;

लावुनी गंध भाळी कमावले हे धन,
धन्य धन्य ती पूर्णता आराधनेची.

२० एप्रिल २०२५

०८ः पहाडगंज

इथे विकत मिळती साखरेच्या गोण्या,
भरलेल्या दगडामातीच्या गोडव्यानेही;

एके दिवशी काय झाले भर दुपारी
भगवंतानेच घेतली गोणी पैसे देऊन;

गेला स्वगृही देण्यास प्रियेला अशी भेट,
सांगे, अगे, चमत्कार हा बघ पृथ्वीचा;

आविष्काराचा मी दिला होता सूर्य
आणि झाला चिन्मय पार्थिव देहही;

अमृतपाण्याने वाढवलेली ही साखर
मिळे ह्याच विस्मयकारी मृत्युलोकी.

२० एप्रिल २०२५

०६: अभिवेगाचा जन्म

(विचाराचे मूळ – सावित्रीचा अनुभव)

ऐकले आवाज अंधारदरीतून येणारे
आणि पाहिलाही प्रकाश उंचावरचा;

पण होई कुठे जन्म ह्या अभिवेगांचे
हे गहन गूढ जाणण्यास पाहे वाट ती;

असे एकतर सूक्ष्म देहात त्यांचा उगम
अथवा भल्या वैश्विक क्षेत्रातूनी येति तें;

विलक्षण ओठ, अद्भुत डोळ्यांनी तेजस्वी,
असे ह्या नग्न विचारांचे मूळ आत्म्यात;

किंवा शोधत जीवन, प्रेम, उत्कट सत्य,
पडे बाहेर स्मिताचा चेहरा हृदयातून;

भुवया ओलांडून एक दर्शनशील विचार,
विचार, चमकणारे देवदूत मेंदूच्या मागे;

लखलखीत कवच घालून, प्रार्थनेचे हात जोडून,
ओती स्वर्गाचे किरण पार्थिव स्वरूपात;

आल्या उफाळून छातीतून कल्पना,
अलौकिक सौंदर्य, परम आनंदाचे स्पर्श;

घशाच्या संवेदनशील केंद्रावर आक्रमत
मूक अव्यक्त प्रतिध्वनी घूमती त्यांचे;

नसामासातून वाहती तें अभिवेग
उत्फुल्लूनी प्रभावी वक्तव्याच्या आकृत्या.

२२ एप्रिल २०२५

१०ः चेटकिणीचे भवितव्य

पहा बसलेला ह्या फांदीवर सुंदर पक्षी,
लखलखीत, पट्टा लालसर गळ्याखाली;

आत्मविश्वास असे त्याचा इथे येण्यात,
महत्प्रेरणेने स्फुरित दिव्यत्व साधण्या;

सांगे एक मौज काय विचित्र घडले एकदा,
भेटली होती रात्री काळी विद्रुप चेटकीण;

म्हणे, जाण हे पक्के, अधिक मास संपता
मृत्यु तुझा अटळ आला जरी तू तेथून;

निर्णय माझा नव्हे, काळाचीच नक्की यंत्रणा,
नसे सुटका दैवगतीतून भल्याभल्यांचीही;

पण होतो मी निर्धास्त, आंतरिक निश्चितेत,
घेत हिंदोळे सोनचाफ्याच्या डहाळीवर;

अग्निकुंडातुनी उगवला होता हा अमर वृक्ष,
शुभत्वाने वाढविलेला, स्पर्श न होई कशाचा;

अद्भुत अस्मानी तेज माझे, न छेदती शस्त्रे,
न जाळे पावक, देहही असे प्रज्वलीत;

नसे तिच्याजवळ प्रतिभा, संज्ञा संपदा,
त्रिकालदृष्टीच्या पलीकडचे पाहण्याची;

मग कसा ठरे तिचा शब्द खरा, अज्ञानी ती?
मी मुक्तच नव्हे, चौतन्यात आहे क्रियाशील;

लहान कक्षेत न बांधलेला, श्रेष्ठ मी, महान,
दिव्यत्वाचा परम अंश दिव्यत्व वाढविण्यास;

एके दिवशी काळी चेटकीणही होईल सोनेरी,
सोन्याची फुले वेचण्या सोनचाफ्याखाली.

२३ एप्रिल २०२५

११: ही सौंदर्ययुवा उषा

आली ही पहाटे हेमकन्या सौंदर्ययुवा, उषा,
वाढवे ती प्रकाश, न मावळणारा सूर्य घेऊनी;

विस्तारित चौतन्यप्रभा, प्रज्वलतेच्या आकांक्षा,
सिद्धरूप करण्या पार्थिवता होई तिचे आगमन;

आत्मा तर, मोत्यासमान आहे देह देखिल,
प्रख्यात, पिते जशी ती दूध ढवळ्या गायीचे;

अज्ञानाचे असे ज्ञान तिला, रात्रीच्या उदरी
विस्मयीत फाकणारी जांभळीशी झळाळी;

पारिजात, निशिगंध, रातराणी, मोगराही,
हो, सुगंधित तिच्याच प्रेमस्वरूप उल्हासाने;

अतिमानसिक विश्वसत्याचा बारा इंची पाया,
तेजःपुंज, अमरत्वाचा, तीच उभारी भूतळावर;

विशाल वरुणाचे घेऊनि अनमोल सहाय्य
मिळवी ती तृप्ती, आनंदप्रभूचा आशीर्वाद.

२५ एप्रिल २०२५

१२ः वसंताच्या जल्लोशात

हा वसंतऋतू पसरे सर्व ऋतूत,
स्नेह आणि आनंदाची वृष्टी;

अचानक चुंबुनी पृथ्वीच्या भाळी
सौंदर्याहुनी सुंदर करी तिचे सौंदर्य;

वसंतात वर्षा लावी प्रेमाची लागवड,
जसा शिशिर आणे दवबिंदूंचा हर्ष;

कोकीळ गाये मोहोराचा गोडवा,
करे रम्य उत्सव उल्हसित निसर्ग;

उजळे थोर कल्पकतेचे वैभव,
नदीच्या नादात सागर संगीत;

ऋतुसंहार तर वसंतात सूर्याचा,
न संपणारा रंगरंगीत प्रवास;

बारा राशीतूनी फिरे कालचक्र
विजयी वसंताच्या जल्लोशात;

बहरला बागबगीचा सत्याचा
स्तुती गाजे सर्वत्र वसंत म्हणून.

२७ एप्रिल २०२५

१३ः भविष्याचा महामार्ग

दूरच असोत तत्वयोजक, इतिहासकार,
भविष्याचा महामार्ग तर बांधे भविष्यच;

नारंगी पहाटेतूनी फटफटे आशाशील प्रकाश
आणि जाती चरायला गुरेढोरे गावरानावर;

मधट पावसाने भिजलेले हिरवेगार गवत
देई त्यांच्या त्वचेस अलौकिक उज्वलता;

श्रेष्ठ, म्हणुनी त्या आहेत, मही, गोमती,
प्रख्यात, महान सत्याच्या आविष्कारार्थ;

ठरवे आरोहण हाचि ख्यातनाम यज्ञ,
हेचि समर्पण चौतन्यशक्तीला संपूर्ण;

नियतीचा क्षण आहे मोठ्या संकल्पात,
येई त्याच्यातुनीच न ढळणारा दिवस.

२८ एप्रिल २०२५

१४ः आणे संदेश पक्षी माझा

आणे संदेश पक्षी माझाः फाटले आभाळ,
कोसळती हिरे माणिकांच्या सरीच्या सरी;

सृष्टीच्या छोट्या संसारात बरसात प्रेमाची,
की क्षणाक्षणांमधेही उजळे शाश्वत;

हत्ती घोडे धावती गोळा करण्याकरिता
अद्भुत वैभव, न्यारी विपुलता प्राणा-देहात;

बदले येत्या युगात प्राचीन प्रकृतिधर्म,
महाभूते अंग अंग होतील परा सामर्थ्याचे;

घडली होती जाज्वल्य धारणा योगियाची,
जडत्वात आत्मचौतन्याची कार्यशीलता.

२९ एप्रिल २०२५

१५ः येई अग्निदेहपुत्र जन्मास

करुनि कांतिमय युगायुगांचे अमूल्य धन
उज्वल जीवन घडविण्या आणिला पूर्णयोग;

संपले कार्य रात्रीचे, दुःखाकष्ठाचे, मृत्यूचे,
कार्यक्षम अज्ञान सरे, पाऊल ज्ञानप्रान्तात;

क्षणोक्षणी निष्ठूर असे जरी युद्ध, भयानक,
संहार होई शत्रूंचा, आणि उजाडे अक्षय सकाळ;

नसे भ्रम, नसे खेळ प्रकाश-धबधब्याचा,
अग्निप्रपात हा खरा अंधारदरीत भूच्या;

दिव्य बांधणीत येई अग्निदेहपुत्र जन्मास,
विजय मृत्यूहीनतेत ठेवूनि बाजूला अमरत्व;

सार्थकता होई सिद्ध अर्थपूर्ण ह्या जगाची
प्रशंसनीयच योजना आनंदातुनी वाढे आनंद.

३० एप्रिल २०२५

१६ः चौतन्याची तेजोमय उद्दिष्टे

देहप्रकृतीत आहे बसलेला प्राचीन मृत्यु,
पण ही तर नीव्वळ जुनी एक आखणी;

मी मरत आलेलो आहे अनेकदा, जन्मोजन्मी,
म्हणूनीच का मी मरणार आताही पुन्हा?

पूजेचे फूल संध्याकाळी होईल निर्माल्य,
साधले का त्याने त्याचे खरे मौलिकत्व?

दैवदुर्विलास ह्या संसाराचा चमत्कारिक
देहान्तात पेरलेली आहेत बीजे उद्याची;

काया नसे इथे केवळ होण्याकरिता भस्म,
हाच मृत्यु घडवे उत्कर्षित रूपे रूपे;

पण ती आहेत अज्ञानात जखडलेली,
नसाव्या त्या आणखी दुःखमय शृंखला;

निश्चितच ठरे निष्क्रिय कालचे क्रियापद
मुक्त होईल तनु काळ्या जड अज्ञानातून;

एवढेच नव्हे, हिरण्यमय अग्नि घेई देह
साधण्या तेजोमय उद्दिष्टे चौतन्याची.

२ मे २०२५

१७: जन्मास येई उज्वल

जतन केलेले आहे मी हृदयात शुभ्र पूज्य
हसऱ्या चेहऱ्याचे, सुगंधी कल्पनेचे, सौम्य;

छानशा प्रसन्न अंगणातील बारीक पावसाने
फुलवली वाटिका प्रेमाच्या गुलाबी हर्षात;

आला अग्निपुत्र नेसून भरजरी पितांबर,
हातात तांबूस तपकिरी टाळ घेऊनि;

उद्भवणारे ध्वनी येती ऐकू निरवतेतून,
उंच मंत्रघोषात झरझर होती गोळा शब्द;

दृष्टीने मारली उडी विचारांच्याही पलीकडे,
आणि गवसला अर्थ पुरातन गूढ रहस्याचा;

शुभ्र पूज्यात साठवलेले अनंताचे भांडार,
की येई जन्मास उज्वल, चौतन्यशील शीशु.

४ मे २०२५

१८: सुपूर्दीकरण

दडवलेले सौंदर्य घेई रूप उल्हासाचे,
प्रकृति आत्म्याची न मालवणारी ज्योत;

पुष्करिणीत आहे अलौकिक कमळ,
चिखलरेंद्याचा, निराशेचा, न होई स्पर्श;

भीती नसे चंद्रतारकांना घोर रात्रीची,
दरीत पडण्याची धट्ट्याकट्ट्या पर्वताला;

प्रेमसागरात न उतरे मृत्यु, संभव असा की
त्याच्यात कायमचा शकेल डुबू तोची;

अगाध प्रसन्नतेला नसे सीमा कुठेही,
कशाचाही किंतु न टाके पाय आडवा;

निश्चल राखाडी गेली अन्तःशोधात,
दगडामातीचे घनत्व लाल माणिक;

धागे-ना-तिन करीत नृत्य मिळवी
हिरवा पाचू अचानक आनंदधन;

संपल्या वेदना, दुःखांचे अवास्तवत्व,
घेतली सूत्रे हाती नवतम चेतनेने.

६ मे २०२५

१६: उमगले माझेपण माझे मलाच

बसलो होतो प्राचीन आम्रवृक्षाच्या छायेत,
आणि उमगले माझेपण, माझे मलाच;

पाहता पाहता तेथे आला शुभ्रवर्णी रेडा,
आणि जसा आला लागला वदु वेदमंत्र;

सांगे, वदविले तें माझ्याकडून योगियाने,
उदात्त छंद, सुश्राव्य, महान, अर्थही गहन;

सर्वत्र, त्यांच्या लयीत फिरती विश्वाची चक्रे,
जसा अनाहत ध्वनी वेगात पसरे सगळीकडे;

पण बोले ऋषी दीर्घतमस चातुर्वाणीचें,
एकची असे इथे, त्या तिघी पलीकडे, गुहेत;

ओळखतो मी त्यांनाही पण उत्सुकता की,
अवतरेल का जगती इथे तिच्या छंदासह;

येई पश्यन्ति परावानीच्या प्रखर उजेडाने,
बघत बघत, घेत घेत, सर्जनशील आनंद;

कदाचित उमगेल तेव्हा मला माझेपण,
सत्यात वाढण्यासाठीच तर आहे मी इथे.

७ मे २०२५

२०: काळ्या देवदूताचे वक्तव्य

सांगे उपहासात्माकतेने काळाकभीन्न देवदूत,
आहे देव तुझा दुष्ट फरशीवर फेकणारा तुला;

काळ्या कोळ्याच्या जाळ्यात अडकलेला जीव,
म्हणतोस, आणेन प्रकाश ह्या अंधाऱ्या कोठडीत;

काय बाता करतोस उगाचची, फुशारकी नुसती,
बोले वसवी ईश्वराचे राज्य भूतलावर;

खिळ्यांनीं ठोकलेला जर देह तुझा भिंतीवर
असे खात्रीची श्रध्दा सोडव आता तूचि तुला;

ये जन्मात घेण्या आम्लद्रव कापसाच्या बोळ्याने,
कर शोषण दुर्घटनांचे, नियतीचे, प्राक्तनाचे;

भरलेला आहे लोखंडी पेला विषारी काळाने,
क्रूर द्वेषच इथे, माहित नसे थेंबभरही प्रेम.

८ मे २०२५

२१ः प्रशांतीची लयबद्ध रूपे

हजार किलोची घंटा वाजे संथ तालात,
उंच शिखरावर, दृष्टीच्या खूप पलीकडे;

होकारार्थी ध्वनी येई त्याच्याही पलीकडून,
विवेकी, मौल्याचा, संदेश दूरच्या भविष्याचा;

प्रतिसाद मिळे हर्षित दऱ्याखोऱ्यातून,
हसती तृणबिंदू, विस्मयीत होती वनपाखरे;

शोधता शोधता शोधले गोड तुहीनाचे रहस्य,
नीळ गगनी न हतमळलेल्या उदात्त आशांचे;

ह्र्दयाच्या अथांग गुहेतून येती मंजुळ सूर
प्रशांतीने धारण केलेली लयबद्ध रूपे;

नाचे आनंदाचा मयूर हरभरी अंगणात,
सुरेख त्याचा पिसारा विश्वाचा पसारा की.

६ मे २०२५

२२ः सगळे काही जाणणारे स्मित

आले दुरून सगळे काही जाणणारे स्मित
त्याला नसे कारण, त्याला नसे ध्येयही;

त्याचे ज्वलंत रूप आहे निर्मळ आनंदाचे,
जसे सोन्याची घागर मधुरसाने भरलेली;

ते आहे म्हणून तर मी आहे, माझे सर्वच,
गुरांचा गोठा, तेथे प्रेमळपणाचे हंबरणे;

रात्री दिवसा, सर्वदा, भरभराटच सर्वत्र,
क्षण आणि क्षण ओथंबून जाई शाश्वताने;

असत्य खोटेपणा लबाडी पाप दुर्दैव
नसे त्यांना थारा सृष्टीच्या व्यवहारात;

सौंदर्य हेच आहे त्या गूढत्वाचे कारण,
आणि तेचि करीन मृत्यूलाही परिवर्तित.

११ मे २०२५

२३: अनाथ्यपण

कशास्तव हा सगळा खेळ, कष्टमय उपद्व्याप,
काय दिव्य साधणार ह्या प्रचण्ड खटाटोपातून?

नसे माती जल अग्नी वायू नभ, नसे भूमि,
सूर्याचाही प्रभाव होई लुप्त खोल विवरात;

किमयाच संकल्पाची की व्हावे निर्माण शून्य,
अगाध विपुलतेतून समृद्धतेतून नाहीसे सर्व;

जाणतेपण गेले, चौतन्य, सत्य, आनंदही,
अव्यक्तातून आले दुसरे कठोर अव्यक्त;

पण ह्या अव्यक्तात आहे लपलेले तेच,
अव्यक्त अव्यक्तात भरभराटण्या सृष्टी;

जीवनाने आणला त्याच्यात कार्यशील मृत्यु
अ-मरत्व घडविण्या शून्याच्याही पलीकडे.

१२ मे २०२५

२४: अद्भुताचा उत्सव

अद्भुताचा उत्सव, अनिर्वचनियत्वाची गहनता,
चौतन्याचे धन, सत्याचे धन, आनंदाचे धन,

विराटाचे हिरण्यगर्भाचे प्रज्ञानघनाचे वैभव,
सप्तलोकाची क्षमता, सप्तभूमीचे गूढत्व,

सप्ताग्निची प्रज्वलता, सात आहुतींचे मूल्य,
सात अर्चनांची भावपूर्णता, अर्घ्यांचे प्राशण;

सात रंगांचे, स्वरांचे, सप्ततारकांची दृष्टी,
प्रत्येकीचे जाणतेपण वैशिष्ठ्यपुर्ण, तिचेच;

सप्तशृंगाचे उंचावणे, मार्कंडेयाचे मनन,
सप्तदेवाची तेजोमयता, सप्त मानवाचे कर्तृत्व,

प्रशांततेत मधुर वीणेचा सर्वंकष रस,
सप्त पाताळी आगळे वेगळे आश्चर्य,

जीवनात मरण्यात वाढणारी मोठी समृद्धी, –
इच्छिलेले सर्व विधात्याचा महान संकल्प,

नेई पूर्तीस त्याचीच कार्यसिध्दीची प्रेरणा;
निश्चित, हाच तर सौंदर्याचा अद्भुत उत्सव.

१३ मे २०२५

२५ः ह्या प्रेमभरणीत एकच ध्यास

आश्चर्य की! घडत आहे हे युगायुगानंतर,
उत्कट अलौकिक पळ, एक अतुलनीय क्षण;

हा असा, स्थिर, शांत, भरीव, निश्चल, उभा,
पाहत आहे गतिमान शाश्वत अद्भुतते ने;

भाग्यशाली काळाच्या अधिष्ठात्याने निवडलेला,
तो योग दिव्य देहाची योजना करण्यासाठी;

येति जेंव्हा दाहीही दिशा मंत्रमुग्ध बिंदूत
सहजतेने आनंदाची घट्ट धरलेली सुसंधी;

प्रभावी गर्जना उचंबळून उल्हासी खोलातूनी
एका आवेशी अविश्वसनीय महासागराची;

ओतले आहे किनाऱ्याहीन आश्चर्यात,
माधुर्यामधे झा ले ले एकमेव माधुर्यच,

एक रूप होऊन अथांग ते परिपूर्ण जीवन
सोनेरी मधात सोनेरी मध, दिवसात दिवस;

प्रियेचे सुंदर रेखीव आंतरिक आकर्षण
करीत आहे हिरव्यागर्द सृष्टीला उल्हसित;

आणिले आहे प्रेम-प्रीतीने निदर्शनास, बाहेरही,
दृष्टीला टाकले दाखवून, केले आहे प्रसन्न;

आणि खुलवूनि सौंदर्याच्या आनंदी जादू ने
केले तिने मोहित प्रियकराच्या नश्वर आत्म्याला;

आकाशभर थोरला गोडवा जिंकूनि प्रियतमेने,
पुरातन देहव्यथा त्याच्या टाकल्या काढून;

कालातीत, कठोर, श्रेष्ठतेच्या आड येणारे
आत्मा आणि जड पदार्थातील द्वैत के ले नष्ट;

विचारांचे अजागळ गाठोडे दिले धुडकावून,
झाला लुप्त भौतिक-आत्मिकेतील आभास;

करीत आहे भूतळी नृत्य उल्हसित थोरवी,
सौंदर्य-आकर्षण यांची, भरगच्च आनंद;

पण होता एकच मोठा ध्यास ह्या प्रेमभरणीत,
उद्यानाच्या प्रसन्न हृदयात मंजुळ हास्याचा गोडवा;

ती पछाडणी, असण्या ची एक रूपांतरीत तनु,
दिव्य क्रियाशील पार्थिवता, हो, मृत्युलोकीही;

असेल असे वाद्य जशी काही अभिनव वीणा,
अनं ताचे संगीत प्रदान करणारी, अनं ताची;

आत्म्याच्या बहुविध महानतेत प्रकटणारी,
तेजस्विनी, देई दिव्यत्व ह्या जडरूपासही;

हे तर सोनेरी-नारंगी ज्वलंत पात्र अग्नीचे,
हो, चढत आहेत ज्वाला व्यापूनि सारे गगन;

केले होते जे इच्छित घडत आहे ते आता ,
चौतन्यमय कुंड, त्याची तनु, श्वास घेणा री;

उमलली आहेत बागेत सर्वत्र नवनवीन फुले,
अंगणातही हा इंद्रधनुष्य सहस्त्र रंगांचा;

दरवळे सौरभ विख्यात मनीस्वप्नी, सदा,
आनंदी, आणि करीत आहेत गोळा भ्रमर;

आल्हादिक मधू, आविष्कार मधुराईचाच,
छान घागरीच्या घागरी काठोकाठ भरलेल्या;

स्वीकारुनी देहा चा चौतन्यशील प्रादुर्भाव
जीवनाचे वैभव उजळी पुष्कराज अग्नी;

येईल घडवूनी मृत्यूहीन अमृतमय काया
प्रत्यक्षात पृथ्वीवर होईल ज्ञान पुरुष तो.

१४ मे २०२५

२६ः संसाराची ओढ

संसाराची ओढ जानता त्याचे सत्यरूप,
गाण्यातुनी येई नाद प्रशांत स्तब्धतेचा;

उद्यानातील हर्ष, रंगीत फुलाफळांचे स्मित,
दवबिंदूंचे आत्मकथन – हा सकाळचा गोडवा;

दुरुनी येती श्रीमंत भल्या प्रसन्न अंबारीतून,
झगझगीत रेशमी पोशाख आर्यभूषणीं;

पावलोपावली प्रत्यय मोठे घडण्याचा,
क्षणोक्षणी, सारखा होई मग चमत्कार;

हा तर संसार योजिला विचारवंतानीच
पसरण्या बहुआयामी किमती रूपांतरण;

ह्यास म्हणे प्राणाहुती जीवनकुंडातल्या
सत्वसंपन्न ज्वालांनी झालेली पवित्रता.

१ जून २०२५

२७: तिचा अविरत ध्यास

अहो हि तर आश्चर्याची गहन योजना,
ह्या शून्याच्या वाळवंटात निवडुंग;

दाखवीत असे त्याचे विचारवैभव
समुद्राच्या उल्हासात प्रवाळच;

वडाच्या झाडावर मारी उड्या माकडे
लुटण्या आनंद स्तवनीय स्रष्ट्याचा;

काळी मुंगी साखरेचा छोटासा कण
शोधत शोधत धावे अनवाणी सर्वत्र;

ओळखला मी तिचा अविरत ध्यास
आंतरिक जाता मिळे सार्वभौमिकत्व.

५ जून २०२५

२८: अग्निज्वाला घडवी तीव्र जीवन

उचंबळून येता आंतरिक भावना
घडू दे तीव्र जीवन अग्निज्वालांनी;

कल्पनेचे थवे मारे उंच उंच भरारी,
स्फूर्ती पाठवी शब्द आविष्काराचे;

सुवर्णशांतीचा महिमा असा की
येई दूरगामी महाप्र्प्रज्ञेची ऋद्धी;

आमंत्रण आहे समृद्धीच्या मेजवानीचे,
सौराग्नीत शिजवलेली मूलपक्वान्ने;

आसमंतात जशी होई जागृताची फेरी
सुगंध दरवळे चोहीकडे नवकाव्याचा.

६ जून २०२५

२९: मी आहे स्वामी राष्ट्रांचा

क्रूर, नेसूनि घट्ट जाडजूड काळे धोतर,
करुनि अंधाराच्या कांबळीचे उपरणे,

बाळगून कठोर हेतू ओसाड उध्वस्थतेचा
आला होता नियतीच्या स्वयंपाकघरात;

हातात होती मोठी पळी जुन्या लोखंडाची
शिजत असणाऱ्या अन्नात टाकण्या विष;

दुस्वास साठवलेला अंगी दुष्टत्वच करण्या
जहर भात-भाजीत, कढईभर आमटीत;

घोर निद्रेत जागृतीत धावे धावे दुर्दैव,
दृष्ट लागणारी नजर करी सर्वनाश;

आक्रमक डोंबीने केलेला सुडी हाहाकार
साध्य होई शत्रुत्वाने नकाराचे उद्दिष्ट;

उसाच्या मळ्यात कलुषित झाल्या भेल्या,
कालचा कडवटपणा भरलेला कदान्नात;

बनला काळ, सरकवीत घड्याळ मागे,
मोठ्या लाल विंचवाचा डंख प्राण घेण्या;

म्हणे, मी आहे बलवान स्वामी राष्ट्रांचा,
झुकती माझ्याच चरणी श्रेष्ठ म्हणणारे;

भ्रम हा मी आलो घालविण्या देवाचा,
कुठला तो, केवळ शून्यच आहे खरे;

नसत्यातून आले नसते आणि तेच टिके
उद्भवले हे शून्यातून जाण्यास शून्यात.

७ जून २०२५

३०: गरुडाची दृष्टी

स्वतःलाच पाहण्या सृष्टीची दृष्टी,
चमत्कार असे तिच्या प्रगल्भतेत :

तृण फुले पक्षी प्राणी तारामंडळे,
विहंगम गीत खाली वर चोहीकडे;

धबधब्याचा धबधब ध्वनी दुरुनी,
कल्लोळ स्वानंदाचा आकाशभर;

गरुडाची दृष्टी व्यापणारी सारे विश्व,
पाही ती इथे होणारी अद्भुत किमया;

नसे दुःख नसे वेदना नसे काळोख,
खोल शिरता दिसे लक्ख प्रकाशच;

झोप ती साफल्याची बाळगे यश,
स्वप्नांकीत नव्या आशा वास्तवतेच्या;

अंगणातला वृक्ष वाढे पूर्ण रूपात
अर्पण्या त्याची अर्चना गगनाला;

उजाडत आहे झगझगीत दिवस,
जे ठरविले होते पूर्वी घडे ते आता.

८ जून २०२५

३१ः गुणाकार मांडीला आणण्या सर्वांगी बहुत्व

गेले शाश्वताचे बहिरेपण, “मीच”चा हट्ट,
गतिमान असे ध्वनी, खणखणीत बोलणे;

ऐकू येई सोनेरी चाहूल कोवळ्या भविष्याची
धावे आकाशातील नवगंगा दक्षिणेकडे;

प्रज्वलित झाला वर्षानुवर्षांचा सोत्कंठ देह,
सप्तज्वालांनी वाढविलेले थोर पुण्यधन;

जागृत कुंडलीची फुंकार साती ठिकाणी,
खालीवरही, प्रकाशित झालेल्या पार्थिवेत;

लहान मोठ्या क्षणात आहे सिद्धीसामर्थ्य
देण्या चालना स्तंभित नियतीच्या प्रेरणेला;

झळाळी नाही सावली क्षुद्र मनोविकृतीची,
प्रगल्फतेची झगझगीत उत्कृष्ट ज्योत ती;

पहा, आवेग ग्रंथच्या मोठे ग्रंथ लिहिण्याचा,
एकाच निर्मळ झऱ्यातून नवलाईचे प्रवाह;

संपले जवळचे-दूरचे, सारी नाते एकत्वात,
तरी राखुनी आदरणीय वैयक्तीकता स्वची;

बदलून निष्क्रियता जाणते प्रकटीकरण
हाची महान संकल्प घडवी नूतन सृष्टी;

गुणाकार मांडीला आणण्या सर्वांगी बहुत्व,
कानाने श्रवण त्याचेच आता ठायी ठायी.

६ जून २०२५

३२ः पहा, फुलबाग पक्षी आनंदाचे झरे

दुष्टांनी काढला पळ मागच्या दाराने,
न येतील ते परत जीवनाच्या ओसरीत;

संपले सारे, राग द्वेष मत्सर मद मोह,
प्रेमभावना हीच तर हृदयात हास्य गोड;

निर्मिली ना अंधारी रात्र करणास्तवच,
जाणून पाहिजे ज्ञान तिच्या जवळचे;

नवभविष्याची ज्योत पाजळे अंतरी,
उल्हसित कल्पनांचे बहारदार उद्यान;

पहा, फुलबाग पक्षी आनंदाचे झरे,
नृत्य सर्जनशील जोमाचे होई आता;

येई गुलाबी झुळूक उद्याच्या पहाटेची,
अवतरे क्षणाक्षणात समृद्धीचे चिरत्व;

अहो, विचार करा, उत्तुंग उभारला डोंगर
वाढविण्या अगाध सौंदर्याची प्रसन्नता;

भूवरी उतरे शिखर त्याच्याही पलीकडचे
उच्चतमाची वैशिष्टे जोपासण्या इथे.

१३ जून २०२५

३३: देह-मन होई उज्वलित

शिकुनी गावी शाळेत अ-आ-इ-ई
रचे काव्य हसण्या खिंदाळण्यातः

अगदी खात्रीच्या मेणाने बांधला
उबदार छोटा खोपा चिमणीने,

लहानशा आरशात लक्षणीय
जसे काही आहे प्रतिमेचे घर;

अंतर्मनी शुभ्रतेची प्रसन्न शांतता
आणि सकाळी आला आवाज;

पहा! महत् आश्चर्य, अकल्पनीय!
की, आकाशातील गंगा दक्षिणेत!

त्या स्तोत्रात प्रफुल्लित भूमी,
यशोगीत धावण्या सागराकडे;

लाखाचे मूल्य घेऊनि आंतराळी
शोधता शोधता गवसे माणिक;

ऐश्वर्य ईश्वराचे सदा आहेच,
आहे प्रकृतीच्या गुणधर्मातही;

संपले मृत्यूचे गहन कारण,
रात्रीच्या पोटातले खोटेपणच;

घडविले गेले हे योगसामर्थ्याने,
पेटविन्या नवज्वाला दिव्यत्वाची;

असे होकार जुन्या पार्थिवतेचा
आणि देह-मन होई उज्वलित.

१५ जून २०२५

३४ः अंधाराच्या गुहेत तेवत आहे दिवा

अंधाराच्या गुहेत तेवत आहे दिवा
दाखविण्या स्वप्नाची महत् उत्सुकता

की चमत्कारीक किमया चौतन्याचीच
अनावस्थेतही लपलेले सत्याचे गूढ;

शून्य घडविले येण्या अजोड सृष्टी
तेजस्वी संकल्प घेतला काळनिर्मितच;

इथे तिथे पाहता दिसे दृष्टीस रूप
घेतलेले रहस्यमय निराकारानेच;

सकाळी चार वाजता पडली बाहेर
धडाडीची आकांक्षा जागृत उल्हासात,

आटोपूनी नित्याचे आन्हिक विधी
अनुभवन्यास झाली प्रेरणा पावन;

अचानकच सापडला दुर्मिळ मोती,
गढूळ पाण्यात, झिडकारुनी दुर्विचार;

माथ्यावर उभे न दिसणारे आव्हान,
कीर्ती चढे उंच उंच प्रभावी डोंगर;

निशाचरही झाले दिव्यत्वाचे अंश
जीवन वाढविण्या पृथ्वीतलावर;

अंधाराची खोली शोधता शोधता
जाणवे तळपणारा सूर्यच सर्वत्र.

२३ जून २०२५

३५ः देहाची अर्चना धारण्या देवरूप

कोणी बरे केली ही अनाकलनीय घडण
जसे काही निःशब्दातून प्रसवे व्याकरण?

आहे निःसंशयपणे गद्याच्या खूप पलीकडचे,
प्रगल्भप्रांती, त्या तीर्थे, महाकाव्यही न पोहोचे;

नसे वर्ण सांगण्या, उज्वळ योजनेचा हुंकार,
केवळ परिपूर्ण ध्वनी स्तब्धतेचा पुरस्कार;

राहिले नाही आता स्मरण छोट्यामोठ्याचे
जाणीव जागरूकता भान सर्व ठायी त्याचे;

लावूनी उटणे प्रासादीक मंगलप्रहरी
झगझगे सुवर्णकांती आंतरीबाहेरी;

उमजू लागली पार्थिवता श्रेष्ठत्व येणारे,
अग्नीचे स्तोत्र गाती दिव्य माणिक हिरे;

देहाची अर्चना धारण्या देवरूप, ज्वलंत,
साठवूनी त्यात प्रखर चौतण्याचे अमरत्व;

न शिरे मृत्यु, मिळाले घर आनंदाला,
संकल्प तर कठीणतम कृतीने साधिला;

युगायुगांचे वाढविलेले आत्ममय धन
चोहीकडे झाले समृद्ध स्थापूनि प्रकाशमन.

२४ जून २०२५

३६ः अतिवास्तवता

कोसांचा प्रवास पण पाय धरतीचे जडच,
न दिसे काव्यसृष्टी, ती उभटशा अंगाची;

चंद्र, तो तर गेला कोरड्या नदीत वाहून,
पण लगेच आला धो धो भला मोठ्ठा पाऊस;

घसरली उत्तरेकडची हडबडी कल्पना,
जरी हातातील कडे दिले होते विष्णूने;

शंखाची उत्स्फूर्त गर्जना, फाटले आकाशही,
निःशब्दतेने केले अर्थच अर्थ खूप गोळा;

खट्याळ घड्याळाने मांडला क्रूर हाहाकार
काळाची तिन्ही चाके फिरू लागली मागेमागे;

आरशात दिसली वास्तविकता चमत्कारीक,
कारण होते कालच्या काळोख्या रात्रीचेच;

ह्यात सख्यासोयरांचे उगीचच येणे जाणे,
नको होते भुरळी आलिंगने, त्या भेटीही;

फटकावलेला हसरा चेंडू झाला दिसेनासा,
गवसले असेल का त्याला अर्चीले होते ते?

मघाशी सांगितलेली गोष्ट सांगतो पुनः
हिरवट मोत्यांचा हार झळकेल छातीवर;

गेली पळून मागच्या दाराने हिमट भीती,
मंदिरात टाकला सुटकेचा सुस्कारा देवाने;

आज तर आहे टिटवाळ्याची महा यात्रा,
आले अनेकवचनीय उद्गार घेण्या रेवड्या.

३० जून २०२५

३७: गजबजलेले माझे लहानसे गाव

Mon petit village

गजबजलेले माझे लहानसे गाव
नदीच्या काठावर मूर्ती मारुतीची

श्रद्धाळू गर्दी संध्याकाळी पारावर
वाऱ्याची झुळूक येई डोंगरावरुनी

सुगंधी दिवे उजाळे भाविक अपेक्षा
पलीकडे दाट हिरवीगार शेतीवाडी

गुराढोरांची प्रेमळ ख्यालीखुशाली
मळ्यावर धान्याचे सुंदरसे कोठार

छोटीशी शाळा हसतमुख शिक्षक
नसे वह्या पुस्तकांचे गठ्ठे, नसे दप्तरे,

संस्कार घडवी प्रेरित करुनि आवड
सांगे मोल महत्व उगवत्या सूर्याचे

पाची अंगांचे उज्वल रूप होण्यास
बुधवारच्या बाजारात भाजीपाला

गूळ खोबरे फरसाण ताजी मिठाई
येतात शेजारच्या गावाहुनि घेण्यास

चवली पावलीच्या वस्तू पिशवीभर
संक्रांतीला बैलगाडयांची शर्यत

नृत्य नाटक असती अधून मधून
बळ बाहुत शत्रूलाही हरविण्याचे

अहो जीवनात अजून काय पाहिजे
फोफावे इथे असा कल्पवृक्ष सदाकाळीं

१ जुलै २०२५

३८ः धावत आहे जांभळे स्वप्न वाऱ्याच्या झोतात

धावत आहे जांभळे स्वप्न वाऱ्याच्या झोतात
समयाच्या प्रसन्न स्मिताने आणलेला हर्ष;

दूरवरच्या अनंत शांततेतून आलेला हा शब्द!
धारण केलेला गूढ अर्थच की, अढळ अंतर्ज्ञान;

प्रेरित विचारांच्या वेगवान चमत्कारात
पोहतात कल्पना अद्भुत आशयाच्या बोधाने!

प्लॅटिनम तारांच्या उत्साही स्वरांमधून आलेले
शांत सर्जनशील संगीत वाढवी सुसंगता;

न उडलेल्या उड्डाणांमधून केले पंख गोळा,
आणि आले लगेच दुसऱ्या आकाशातील पक्षी;

रूप जाई ठरविले चेतनेच्या निकडीप्रमाणे,
उत्कृष्ट प्रकाशाने झगमगणाऱ्या द्रव्याचे;

बहरली डौलदार बाग आता फळाफुलांनी,
आनंदात वाढणाऱ्या आनंदाच्या उत्सवात;

मातीच्या आकांक्षेत पहाटेच्या वेळी आशा,
भविष्यातील संकल्पिलेले हिरवाईचे वैभव.

५ जुलै २०२५

३९: मृत्यूच्या देहात वसे प्रकाश

अंतरजीवनाच्या गाभाऱ्यात आहे तो,
फुंकर मारली आणि तेजाळला अग्नी;

सूर सापडला गाण्याचा, होकार ग्रहांचाही,
केवळ आत्मप्रेरणेतूनच उगवले धनधान्य;

धडधडे सुगन्धित पाऊस टेकडया दऱ्यात,
मयूरपंखी उत्स्फूर्त हास्य नाचे गावोगावी;

ओढ साकारण्याची अगदी जन्मापासून,
गुणवंत सागर पिण्यास धावे ही सरिता;

न करे उंच काळी भिंत काही दृष्टीआड,
आहे खऱ्या-सत्याचे अस्तित्व चोहीकडे;

पहा, आनंदोश्वास घेणारी जांभळी बीजे,
बोलके शब्द पहिल्या निश्चयी संकल्पाचे;

प्राचीनतम इच्छा होई जागी चार वाजता,
मृत्यूच्या देहात वसे सर्व यशस्वी प्रकाश.

९ जुलै २०२५

४०: अद्भुत खार

पहिल्यांदा पाहिली मी ही खार त्या दिवशी,
धावत नर्मदेच्या सोज्वळ प्रवाहाबरोबर;

केली तिने परिक्रमा, साठवले पुण्यच पुण्य,
धन्य ती, अहो, पाठीवर लांबसा सुंदर पट्टा;

लगेच घेतली तिने झेप ही खूप दूरवरची,
अशा भल्या मोठ्या वृक्षावर एके सकाळी;

शोधत उद्याचे रहस्य आली ह्या फांदीवर,
काय दिसे, सोनेरी प्रकाश अंधाऱ्या जगात;

तर जागृत आत्मा तिचा पाहे येणारे विश्व,
बघा, त्याच्या सन्मानार्थ कशी झाली उत्सुक;

आनंदाच्या पेरणीतून फोफावे आनंद आनंद,
आनंदाचे शेत, त्याचे सिंचन करी आनंदच.

१० जुलै २०२५

तूप

23 May 2025

०१: तीन पक्षी

उंच आकाशात उडाले तीन पक्षी;
एकाचे पंख होते तपकिरी लाल,
पाचूचा रंग दुसऱ्याच्या चोचीचा,
बघा आहे येत, म्हणाला तिसरा,
सोनेरी प्रभा नव्या आविष्काराची.

०२: परिपूर्णता

प्रसन्नता ह्या आनंदोत्सवात,–
परिपूर्ण जीवनात येईलच तीः
    सत्यधारक होईल गुण स्थूलाचा,
    लहाण्यात-मोठ्यात असेल सूक्ष्म,
    कारणभूत देह अग्निदिव्यातच.

०३ः हे कसे?

नळ नाही पण घागरीत पाणी,
आवाज येतो पण घंटा नाही;
— पळस नाही पण पाने तीन.

०४: हल्ला

असेल का देव रानावनात?
सात वाजता गेली गुरे चरायला,
– झुडपात आहे लपलेला क्रूर.

०५: वाऱ्याची झुळूक

काळ्या रंगाची आली वाऱ्याची झुळूक
घेत घेत हसणारी झाडी विश्वासात,
— आणि चमत्कार, तीच झाली शुभ्र.

०६: महानता

मुंगी वाहे साखरेचा कण,
हत्ती उसाचा जाडजूड भारा,
— भूमि भगवंताचा थोर गोडवा.

०७: गुपित

आहे ते आरशात दिसेल, हो,
पण जे नाही तेही दिसेल का?
— पोकळीतील गुपित सापडेल का?

०८: न लागे मौल्यवान ...

ह्या बाणाला न लागे धनुष्य,
ह्या अर्थाला न लागे शब्द,
— भावनांना नसे गरज ह्दयाची.

०६: नाहीत ग्रंथालयात ग्रंथ

झोप, पण नव्हते पाहीले स्वप्न,
मोठे भव्य ग्रंथालय, भरलेले,
– पण नव्हता तेथे एकही ग्रंथ.

१०ः योजना नसे ती कुठे?

सुख आहे दुःखातही, नसे ते कुठे?
खरच, अंधारातूनही पसरे प्रकाश,
— मृत्युमुळेच तर घडे आताचे जीवन.

१६-१७ मे २०२५

११ः पावित्र्य

आलेली ही सकाळ नाही कधीच जाणार,
परवाचे फूल मोगऱ्याचे, बघा आज ही ताजे,
– कारण त्याचे शुभ्र सुगंधी पावित्र्य हेची.

१२ः सांगशिल का?

सांगशिल का, काय मोठा हेतू असेल,
माधुर्य प्रेमाचे असावे जास्त गोड गाण्याहून,
— निळेपण उंच उंच आकाशाहीपेक्षा?

१३: एक कठीण जिज्ञासा

थांग न लागणाऱ्या अजब पोकळीत
खोल उतरे उत्कृष्ट सूर्य, कुतूहल की,
— असू शकेल का शून्यतेत रहस्य काही.

१४: निवडुंगाची फुले

वाळवंटी, ही निवडुंगाची फुले तिथे,
आणि त्यांना उमगलेले आहे रहस्य,
— अनोखा आनंद, ते हास्य, रेताळातही.

१५ः सतत पडत राहिला पाऊस

चंद्रकोरीने शिंगावर धरला डोंगर,
कौतुकचकी, नवल, अद्भुततेचे कृत्य,
— आणि सतत पडत राहिला पाऊस.

१६ः वेगवान प्रगती

वेळ आणि कारणस्थिती
होतात गायब निर्वाणाच्या देहात,
— आणि येई गती कांस्य चक्राला.

१७: देशपांड्यांचा वाडा

वाड्याच्या पुढच्या अंगणात आंब्याचे झाड,
डेरेदार, पूर्वजांनी लावलेले, प्रेमळ, घराण्याचे,
— येतो इथे मोहक भरदार मोहोर कल्पनांचा.

१८: आरोहण

कीर्तिशाली चढण, उंच उंच चढणारी,
हिमालयाहूनही उंच, विश्वामित्राची तपश्चर्या,
— गायत्रीचा घोष, अवतरे सविताच.

१९: ध्वनी विचारे

दुरून येत आहे ध्वनी छोट्याशा धबधब्याचा,
जाई तो न दिसणाऱ्या सागराकडे,
— विचारे, धबधब्याला परतेल का मी?

२०: चांदीचा चमचा

चांदीचा चमचा पण कुठे आहे बाळ?
हासत डोलत सांगे आश्विनाची चंद्रकोर :
— गर्भात वाढे वाढे अग्निपुत्रच.

१८ मे २०२५

२१: पोहोचे संगीत धामा शांततेच्या

इच्छिले त्याने संगीत, आणि जन्मले सा-रे-ग-म,
पण बघा की, हे न अडखळणारे सूर,
— अष्टकाचा ध्यास पोहोचण्या धामा शांततेच्या.

२२: ढग नाहीत पण ...

ढग नाहीत पण पडत आहे पाऊस,
वीणा नाही पण येतो मधुर आवाज,
— निराकाराच्या रूपात आहे सौंदर्य.

२३ः आहे का खात्री?

ह्या नभाची नसे पक्षाला खात्री,
वाहत्या पाण्याची मासोळीस,
— काव्याला भरोसाच्या स्फूर्तीची.

२४: वाट पाहे पृथ्वी

आकाश आहे म्हणूनच हा निळा रंग,
वायू-अग्नि-जल देई रूप अमूर्ततेला,
– वाट पाहे पृथ्वी सत्यदेहाच्या कृतीची.

२५ः इथे लटकलेले शेपूट

काय सांगावी महानता त्याची, तो चतुष्पाद,
न दिसती तीन ह्या अलीकडच्या दृष्टीला,
— शेपूट मात्र आहे त्याचे लोंबकळत खाली.

२६ः कोकिळेचे दुःख

कोकिळेचे दुःख आणि ते वसंतात?
प्रियकराच्या वियोगात हरवले गाणे;
— पण येई तरी परिहाराची कुहू कुहू.

२७: आडवे उभे धागे

बाभळीच्या झाडावर सुगरणीचे घरटे,
धावती धागे आडवे उभे, कौशल्याचे;
— जीवनाचे भविष्य वीणे काळ तसेच.

२८: प्रभावी हाक

शाश्वत आहे पाहत वाट क्षणाच्या येण्याची,
होता तो दडलेला गहन अंधारी विवरात,
– पण गेली प्रभावी हाक न जुमानता काहीही.

२९: छायेचे पर्यटन

केली तयार त्यांनी छायेची होडी
घनदाट अंधारात बसुनी रात्रभर,
– छायाच करे तिच्यात लांबचे पर्यटन.

३०: कशाचाही न होई नाश

कधीच करता येत नाही नाश कशाचाही,
असो अंतराळातील नक्षत्रांचे असंख्य समूह,
वा गहन रिक्तता, महाशून्य शक्तिशाली.

१६ मे २०२५

३१: निर्देशांचा जन्म

असेल का पूर्व दिशा नसताना सूर्य,
मोठा प्रेमपूर जेंव्हा नसे निःशेष प्रेम?
— त्यांच्या करता तर जन्म निर्देशांचा.

३२: दिव्याविना रात्री उजेड

बी नव्हते लावलेले पण उगवले रोप,
दिव्याविना रात्री उजेड सगळीकडे;
अज्ञानात आहे भरलेले भरगच्च ज्ञान.

३३: मूल्य इहलोकीच्या जीवनाचे

धिटाईला मोल नाही आणि बसली ती फांदीवर,
कोणतीही भीती न बाळगता, पण आला पारधी;
क्षणात उमगले मूल्य इहलोकीच्या जीवनाचे.

३४: हे न्यारेच आध्यात्म

आहे हे आध्यात्म न्यारेच,
तनु अग्नीचा, हृदय आनंदाचे,
मृत्यूविना शोध चिरकालाचा.

३५: एक विनवणी

वाहत नाहीत तुझ्या पंखातून कर्कश वारे,
हर्षित काळ नेई तुला काळाच्या पलीकडे,
आणशील का ते धन माझ्याही विश्वात?

३६ः सदैव जागृत प्रेरणा

कोणतेही स्वप्न होत नाही कधीच विकृत तेथे,
नसे आंगण वाकडे, लयबद्धच नुपूरांचा झंकार;
पण ठेवूनी प्रेरणा नाचशील तू रात्रभर कशी?

३७: वाट पाहतो हलकडीची

भेटला मला एकदा उंचटसा कवि,
सदऱ्याच्या खिशात कागद-पेन्सिल,
सांगे, वाट पाहतो कवितेच्या हलकडीची.

३८: मोगऱ्याचा गुच्छ

स्वप्न दिसते मला चांदण्याने ओथंबलेले
अनोखे अकल्पनीय भूमिवरील तारकांना,
रात्रीच्या हृदयात सुगंधी गुच्छ मोगऱ्याचा.

३९: नक्षीदार झोपाळा

आजोबाच्या घरी महोगनीचा मोठा झोपाळा,
छान कोरीव काम सांगे पिढ्यांच्या आठवणी,
त्यांच्या आजोबांच्या, छायेखाली फुलणाऱ्या.

४०: सर्वोत्तम प्रकाशाकडे

गाठूनी अगम्य शब्दबोधाचा अभीष्ट उचांक
जात आहे तो तिथे जिथे नसे रात्र ना स्वप्न,
दिसू लागला परिपूर्णतेचा सर्वोत्तम प्रकाशच.

२०-२१ मे २०२५

४१: हेमलॉकचा कप

सुज्ञ-वृद्ध हूपुला प्यावे लागले प्यालाभर वीख,
गुन्हा, म्हणे, शिकवीत होता पाखंडी तत्वज्ञान,
मोठ्या तळ्याच्या काठी, बिघडवीत नवपिढीला.

४२: श्रेष्ठ पृथ्वी

शरीर होते जिवंत आत्म्याच्या अस्तित्वाने,
पण व्हावयास पाहिजे अग्नि-प्रज्वलित;
श्रेष्ठ पृथ्वी उभारली त्याच कारणास्तव.

४३: महाभूतांचे आकलन

कधीच नसे ॠतूंना अपंगता त्या पृथ्वीवर,
आहे त्यांचे भ्रमण तालसूराच्याही पलीकडे,
तसेच की, जाणते आकलन सर्व महाभूतांचे.

४४: भाकीत

फांदीवर अचानक एक पक्षी पूर्वेकडच्या बागेत,
आणि गात गात रंगीत सुगंधी वाऱ्याची झुळूक;
सांगे, घडेल अद्भुत, सकाळी उद्या, वाजता आठ.

४५: दिव्य जीवनाचा प्रारंभ

प्रेमाचे गाणे जाई दाही दिशा, सगळीकडे :
जहाज-घराच्या भोजनगृहात होता भेट
वैभवशाली दीप्तिमान जीवनाचा प्रारंभ.

४६: प्रकटीकरणासाठी

हे सर्वदाता, येऊ दे तुझ्या देणग्या स्वीकारता,
दे ते शक्तिशाली पेय, ते जे केले प्राशन मृत्यूने,
सर्वोत्तम प्रकटीकरणासाठी तर हे प्रयोजन.

४७: हे अतिथी

हे अतिथी, आहे तुझे स्वागत ह्या यज्ञाकरता,
हो प्रभावी, हे सर्वज्ञाता, कर प्रज्वलित हवन,
अधिकामधे ओत अधिक, दिव्यत्व दिव्यात.

४८: सात अग्नी

मी तुला सात अग्नी म्हणून संबोधतो, महान,
खरोखरच तुझ्यामुळे आहेत सूर्य तेजस्वी;
पार्थिव देहात, पृथ्वीवरही, असू दे त्यांचे तेज.

४६ः माधुर्याचा वर्षाव

आलिंगले प्रेमियांनी एकमेका धृड प्रेरणेत :
“शिशु आहे निर्मात्याच्या प्रसन्नतेची स्वाक्षरी.”
आणि झाला आनंदाच्या माधुर्याचा वर्षाव.

५०: अद्भुत वचन

मृत्यूच्या रूपांतरात आहे सृष्टीचे सारे रहस्य
आणि दिसेल ते सात अग्नीच्या ज्वालातून;
अद्भुत वचन हे, विजयाची सुवर्ण निश्चितता.

२२ मे २०२५

साखर

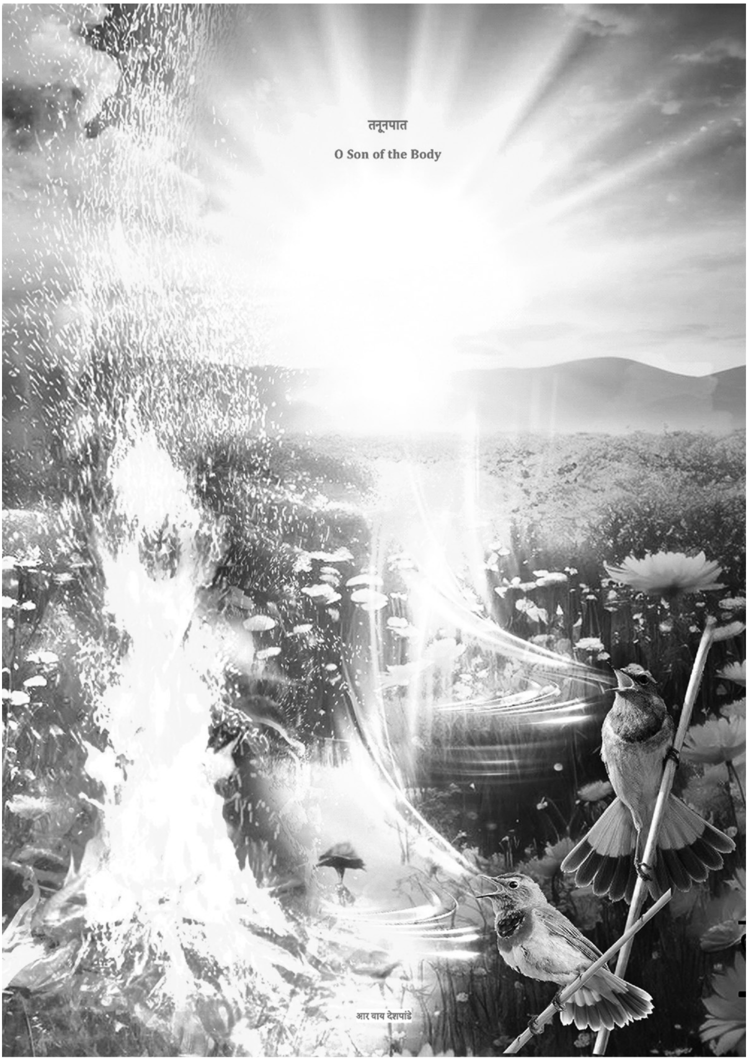

तनूनपात

Tanūnapāta

O Son of the Body

तनूनपात् पथ ऋतस्य यानान् मध्वा समञ्जन्त्स्वदया सुजिह्व।
मन्मानि धीभिरुत यज्ञमृन्धन् देवत्रा च कृणुह्यध्वरं नः ॥॥१०.११०.०२॥

O son of the body, revealing the paths of our journeyings to the Truth make them sweet with the Wine of Delight, O thou with thy high tongue of flame; enriching with our thoughts the mantras and the sacrifice set our pilgrim-sacrifice in the gods.

[Rig Veda X:110:2]

https://incarnateword.in/cwsa/16/jamadagni-bhargava-or-rama-jamadagnya

हे आनन्दाय-चौतन्याय-सत्याय – इति देहपुत्रस्य आराधनम्

O thou Bliss-Consciousness-Truth — this the adoration for the Son of the Body

०१ः शिशिरः तस्य हिमेन सह ...

01: Winter with its snow ...

शिशिरः हिमेन सह स्थिरं करोति न कालः न च नद्यः अविरामं गीतम्,
शान्तं कयाचित् आकाङ्क्षया आग्रही अज्ञातस्य प्रकाशवेगेन सह त्वरितम्;

Winter with its snow freezes not time nor the brook's unceasing song,
Tranquil in some longing is yet the unknown's haste with speed of light;

ऊर्ध्वतां जितुमिच्छया उत्सुकः सङ्कल्पात्मा उत्तिष्ठति,
क्षुद्रमर्त्यस्य दुर्बलतासु कदापि न विफलं भाग्येन शासितः;

Zealous in the will to conquer heights rises resolute spirit,
Governed by the fortune that never fails in small mortal's frailties;

आरोहणं विचाराणां उड्डयनम् दीप्तिमत्, अभिजातापुरस्कारेषु,
हीरकवेगः उत्कृष्टतायां विजयी अप्राप्तः अन्वेषणः अनुसृत्य गच्छति;

Radiant in soaring flight of thoughts, in gifts of nobility,
Triumphant in diamond race excellence the unreached quest pursues;

त्वरितम् उच्चौः च वायुकेशानां आनन्दानाम् पादौ महत्त्वपूर्णम्,
ओजः अधीराः जीवनस्य आशाः च न कोलाहलं न मृत्योः उद्घोषं चिन्तयन्ति;

Hastening and loud significant in strides of the wind-haired joys
Vehemence and life's impatient hopes care not clamour nor death's shout;

सङ्गीतसौहार्दः सप्तमसप्तकस्य आरम्भे आनन्दस्य गर्जनः भवति,
तस्यां शान्तौ शीर्घं आरोहति सर्वथा आश्चर्यस्य भावः;

Harmony is roar of gladness when begins the seventh octave,
Rapidly ascends in that calm the utter sense of wonderment;

कठिनतरं तथापि भौतिकस्य मनः, आगामिचमत्कारेभ्यः अदत्तम्,
आश्चर्यं प्रति उद्घाटितं तस्य द्रव्ये दीप्तिमत् पदार्थं धारयितव्यम्;

Harder is yet physical's mind, ungiven to coming marvels,
Bare to surprises it must hold in its matter gleaming substance;

उग्रतया, हे ज्वाला तीव्रता, छायां प्रज्वालय,
हे विश्वासात् परम् शरीरस्य पुत्रः, शिल्पं तव शोभनविस्मयम्;

Violently, O flame-intensity, set ablaze the shadow,
Son of unbelievable body, sculpt thy wonder of beauty.

30 November 2023

०२: अहं भवन्तं पूजयामि

02: I adore you

आराधयामि त्वां, हे तनूनपात, ग्रीष्मपुष्पैः,
सुवर्णप्रकाशेन आनीतं समृद्धं आम्रवनम्, सुवर्णगन्धयुक्तं;

I adore you, O son of the body, with flowers of summer,
Golden the mango-grove with golden fragrance brought by golden light;

अबोधसागरे प्लाविताः सर्वे अनुपस्थिताः इव दृश्यन्ते,
न सघनरात्रौ आकाशः, न नीलतमजले प्रतीयमान् प्राचीनतिमिङ्गलः;

Drowned in the ocean of non-understanding all may seem absent,
No sky in the dense night, no ancient whales wise in bluest waters;

अस्ति वेदना अस्ति शोकः च, तत्र केवलं मृत्युः असत्यं धारयति,
किन्तु आनन्दः अस्य कारणम् इति विवेकपूर्णं कारणं कोऽपि न जानाति;

There is pain and there is sorrow, there only death bearing falsehood,
But none knows the judicious reason that joy is the cause of this;

अन्तिमः परिमितः अवश्यमेव अप्राप्य अनन्तं प्रति नेयते,
क्षणिकाः भग्नकालः अनन्तकालस्य गतिशीलगतिषु प्राप्नुवन्ति;

Sure the last finite is getting led to unreached infinities,
Fleeting broken hours to dynamic movements of eternity;

मर्त्यस्य ह्रस्वात्मने कदापि सौहार्दं न अनुभूयते
यत् तु आनन्दस्य ऋतुषु शान्ततया विस्मययति, सर्वकालं च;

A harmony never felt by the mortal in his little soul,
But which astounds calmly in seasons of gladness, and all the while;

अविद्याधीनद्रव्ये प्रज्वलितः भव, हे शरीरपुत्र,
बद्धात्मना प्रज्वलितः भव, ह्यकालनिर्मितायां मन्दप्रकृतौ प्रज्वलितः भव;

O son of the body, blaze in substance subject to Ignorance,
Blaze in the bound spirit, blaze in dim nature built by yester-times;

जात कालान्तरे इच्छायां, ऊर्ध्वमात्मनि प्रज्वलितः भव, बृहत्तरः सत्त्वः,
वह्नितीव्रतायां शरीरस्य तंत्रिकासु कोशिकासु च प्रज्वलिताः भवन्तु.

Born in the timeless will, blaze in the upper self, larger being,
In fiery intensity blaze in nerves and cells of the body.

1 December 2023

०३ः सुवर्णाकाशात् एकं नगरं अवतरति

03: A city is descending from the golden sky

सुवर्णाकाशात् अवतरति नगरं, कालातीतविस्मयम्,
बलासु माणिक्यं कोहिनूरं च उत्साहवर्धक संकल्प समागताः;

A city is descending from the golden sky, timeless wonder,
In balas rubies and kohinoors gathered in enthusing will;

सत्यं द्रव्यं च दर्शनम्, प्रत्यूषस्य रूपकम्,
वर्षन्तं शान्तवृष्टयः प्रचुराः महाकाव्यस्य कविवचनम्;

True and substantial is the vision, an allegory of dawn,
Pouring calm rains in abundance like words of an epic poet;

तथापि क्षुद्रः क्षतिकारकः कीटः कृषिभूमिं दंशति, लसत् सस्यम् नाशयति,
घोरकर्मणा निहितार्थः हन्ति, भयंकरं प्रतिगामी, मूर्खः, बहु मानवीयम्;

Yet a petty injurious bug bites the soil, destroys lush harvest,
Awful deeds ruin sense, shockingly retrograde, stupid, too human;

किन्तु अभिव्यक्तिः आत्मानः उदात्तवस्तूनाम्, आनन्दानाम् कृते,
सत्यस्य शब्दावलीयां प्रेमस्य सौन्दर्यस्य च एतादृशाः महतीः तेजः;

But articulation is for the spirit's noblest things, for joys,
Such great splendours of love and beauty in truth's vocabulary;

यदा स्फुरद् शब्दाः सुरक्त-नारङ्गवर्णीयं च आनन्दस्य संकेताः प्राप्नुवन्ति
महानगरस्य कृतिः प्रज्ञायाः रूपकैः सह लिख्यते;

When vibrant words find crimson and orange suggestions of rapture
Classic of metropolis gets written with wisdom's metaphors;

विश्वस्तनक्षत्रमित्राय, हे तनूनपात, रात्रिपाल,
भवतः त्वरितबलं शत्रून् पराजयेत् यत् भवतः नगरं उद्गच्छति;

O son of the body, trusted friend of stars, guardian of night,
Let your passion defeat enemies that your city may come up;

तस्मिन् ज्वलन्तचेतनायां, हे देहपुत्र, मिलित्वा अन्वेष्टुम्,
प्रज्वलिततीव्रतासु हर्षिताः अवतरन्ति, प्रवधानं स्थापयन्तु.

O son of the body, meet yourself in that flaming consciousness,
Delighted in blazing intensities descend, build destiny.

3 December 2023

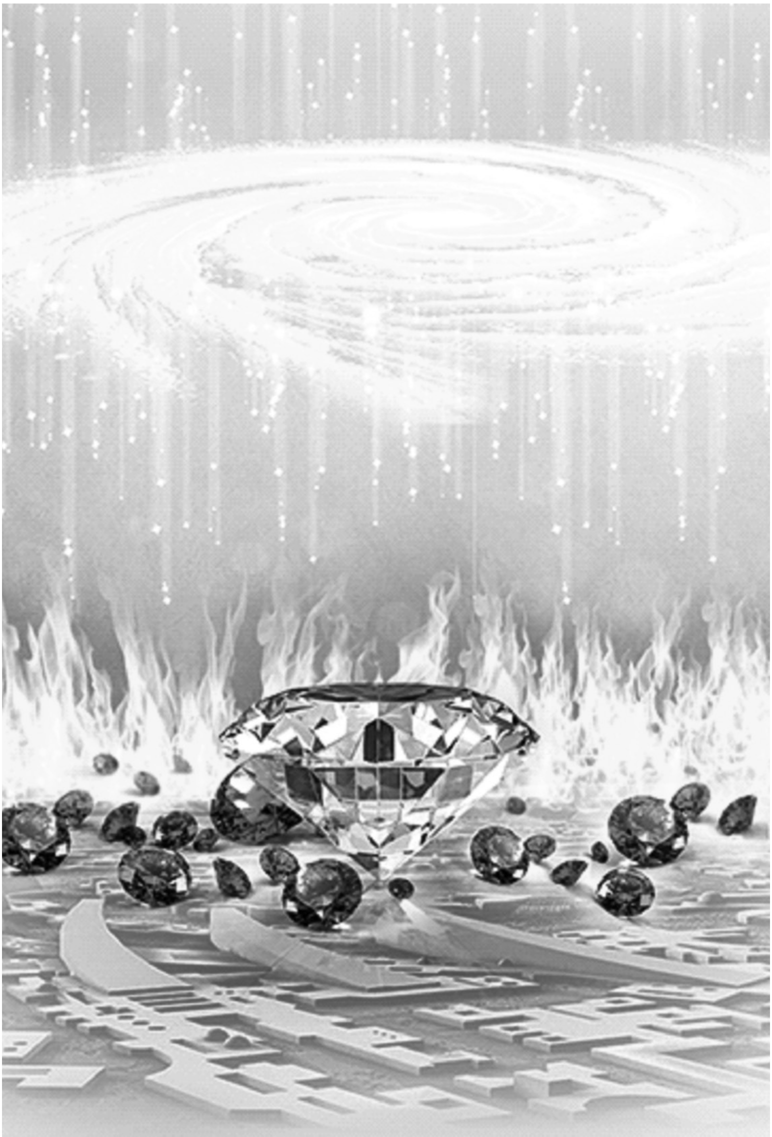

०४ः भवन्तः आसनं गृहीतवन्तः

04: You have taken the seat

यज्ञं कर्तुं त्वया आसनं गृहीतं, हे तनूनपात,
भव्यवह्नियज्ञे च पुरातनं काष्ठानि प्रज्वाल्यते;

You have taken the seat to do yajña, O son of the body,
And is set ablaze old wood in a sacrifice to splendid Fire;

तथा त्वं शरीरं तादृशं समृद्धं बहुतारयुक्तं व्युत्प्रकाशितां वीणां करोषि,
तथा च मूर्तविस्मयेन गहनशान्तस्य स्वराः तारिताः सन्ति;

And you do make the body such a rich multi-stringed laser harp,
And are strung together serene notes, calm in embodied surprise;

कार्यम् अस्ति, हे शरीरपुत्र, अन्तः, बहिः,
अधः उपरि च परस्परं लघु बृहत् च रात्रौ दिवि च;

O son of the body, there is work to be done, within, without,
Below and above, into each other, small and large, night and day;

त्वं धारयसि, हे ऊर्जापते, गभीरं त्वयि प्रचुराः परमम्,
आर्यतमदेवानाम् कार्येषु च अन्तरिक्षकालस्य परिमाणं विस्तारयन्तु;

You hold, O Lord of Energy, deep in you profusions supreme,
And expand measures of space and time in works of the noblest gods;

हे शूर ज्वालाम्, हे बलम्, त्वं पराक्रमेण शिलायां प्रविष्टवान्,
तस्मिन् मूलसंकल्पः सुवर्णरूपेण परिणतः, सूर्ये प्रज्वलितः;

O brave Flame, O Strength, you have with your might entered into the rock,
Original will in it turned into gold, blazing in the sun;

न खलु तव विस्मयानाम् अन्तः, विजयं भवतः विजयी विजयः,
शीघ्रं त्वं आनन्दस्य उत्साहे अनन्तसङ्ख्यां गणयसि;

Prevail your triumphant wins and there's no end to your amazements,
Swiftly you count number of infinities in the play of joy;

देहकोष्ठकेषु महातपस्त्वया, हे विजेता,
प्राचीने निरात्मने च आलिङ्गितवान् दुष्करं वधूम् अग्निम्.

O Conqueror, you have done great tapas in cells of the body,
And in ancient soullessness embraced the difficult bride of fire.

4 December 2023

०५ः त्वं इच्छायाः ज्ञानस्य च

05: You of will and knowledge

सङ्कल्पविद्यमानं त्वं, हे देहपुत्र, प्रतिभाशाली महान्,
विस्मयकारी-अन्वेषणस्य नारङ्ग-रक्त-चिह्नं भवन्तं ललाटे धारयन्तु;

Of will and knowledge, O son of the body, accomplished Master,
Wear you on your forehead orange-red mark of magnanimous quest;

वरिष्ठः महासत्यं अनुसृत्य गतवन्तः, तत् प्राप्तुं गतः,
आशासितकार्यार्थं स्थापयन्तु, त्वं मार्गदर्शकः, – शिला च स्वात्मानं प्रकटितवान्;

The elders had gone in pursuit of the great truth, gone to own it,
Own it for a yearned task, you the guide, — and the boulder bared its soul;

अप्रतिसादपतनस्य पाषाणतमे गभीरतायां प्रकाशः निरुद्धः आसीत्,
ते च तत् जित्वा, जित्वा, तस्मिन् क्रूरे पदार्थे विजयति;

Light was trapped in the stoniest depth of unresponsive collapse,
And they won it, won it, won the victory in that brute substance;

शक्तिभूता दूरदर्शिता च उत्साहेन त्वां अत्र प्रेषितवन्तः आसन्,
अन्तः, त्वं च तस्मिन् अजिते पर्वते स्वप्रतिबिम्बं शिल्पयसि;

Beings of power and prescience in their passion had sent you here,
Inward, and you do sculpt own image in that unyielding mountain;

तव महत् निर्भयं कार्यं कर्तुं त्वं भौतिकगहनेषु प्रविष्टः
त्वं चेतनः कर्ता, त्वं कार्याणि कर्तुं कार्यस्य तीव्रतमानि साधनानि आनयसि;

You have entered into material depths for your fearless work,
Conscious doer, you have brought intensest gears of job to do things;

रोमाञ्चितः च शरीरः मोहितः आनन्दस्य स्तोत्रं गायति, नृत्यति च,
प्रशंसा च सौहार्दपूर्णसङ्गीतस्य प्रशंसायाः च वर्षाम् आनयति;

And thrilled body in enchantment sings the ode to joy, and dances,
And the acclaim causes rains of harmony and admiration;

हे कुशल पुत्र, वयं भवन्तं प्रार्थयामः निवासार्थं रूपम् निर्मातुम्,
निवासस्य विशालीकरणाय, नामविस्मयार्थम्.

O efficient son, we implore you to build a form for dwelling,
For vastening habitation, for astonishment of the name.

5 December 2023

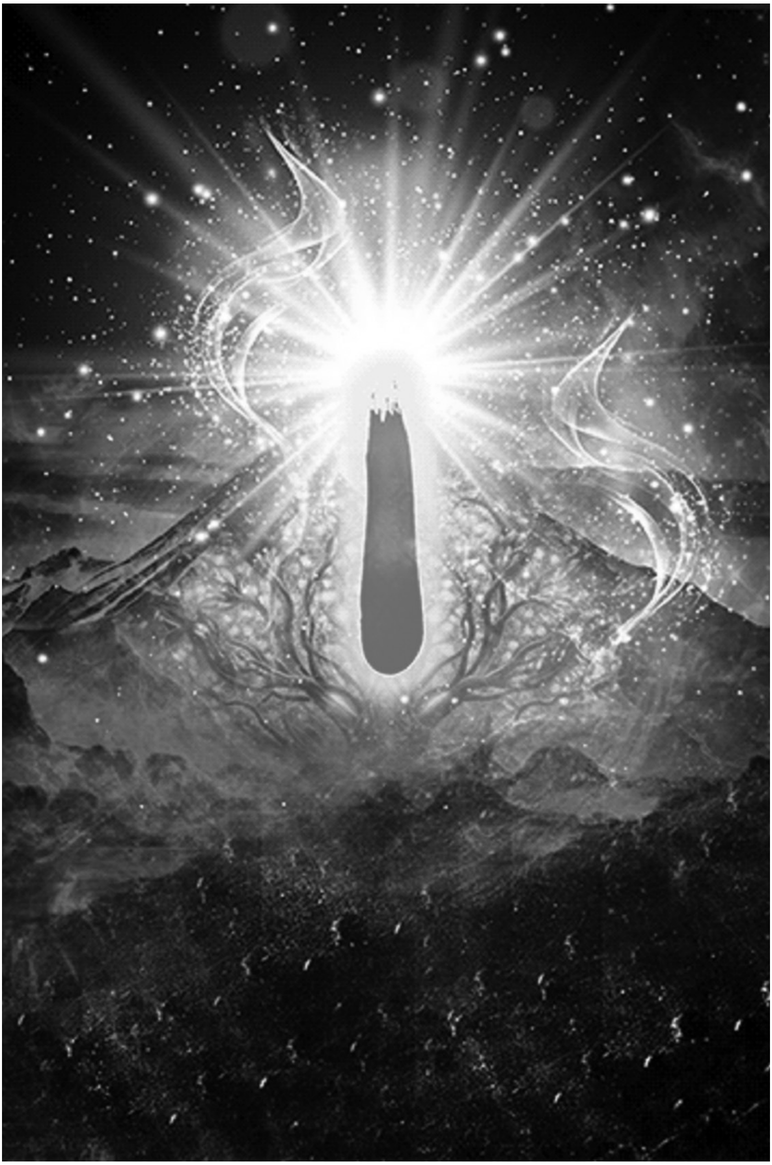

०६: दिवा, रात्रौ

06: In day, in night

दिवा रात्रौ, हे तनूनपात, नित्यं जागरितः,
उत्सुकाशगोलानां सङ्गीतम् गृहीत्वा शान्तगहनेषु जागरतु;

In day, in night, O son of the body, you are ever awake,
Awake with calm silences bearing the music of ardent spheres;

हरितः स्तोत्रं सुहृदं तृणवृष्टौ स्फुरति,
फलोद्यानस्य समृद्धानि नारङ्गफलानि च शान्ततायां उत्सुकाः;

Green is chant of the affable grass glistening in the drizzle,
And rich orange the fruits eager in quietude of the orchard;

वत्सः गोमातरं गच्छति, धारोष्णं माधुर्ययुक्तं क्षीरं च प्रवहति,
धनिकतमः च कोष्ठः भविष्यस्य शरीरस्य कृते दीप्तिमान् धान्यान् निधिं करोति;

The calf goes to the mother-cow, and milk flows a stream of sweetness,
And wealthiest barn treasures shining grains for the future's body;

पृष्ठेषु वेगं गच्छन्ति शब्दानां आत्मनः तु शान्ताः स्वराः आगच्छन्ति,
महाकाव्यविजयं भूमिं पर्वतं समुद्रतटं च आश्वासितध्वनयः;

Tranquil voices come from the souls of the words that speed on pages,
Assured sounds of the epic conquering lands and hills and beaches;

अग्निपूजनस्तोत्रेषु नवशरीरं कुरु, हे कल्पेषु कुशलाः,
उज्ज्वलसूर्यप्रकाशे बहुलताः प्रज्वलन्तु कदापि मन्दं न भवन्तु;

O skilled fashioner, fashion new body in hymns of fire-worship,
Let plenitudes blaze in a bright sunshine never becoming dim;

सुगन्धाः चन्दनकाष्ठखण्डाः सञ्चिताः सन्ति, हे शरीरपुत्र,
अन्नार्थं द्रष्टुः नेत्रस्य अधः अग्निः सुपक्वः भवतु;

O son of the body, fragrant sandalwood log-pieces are heaped,
For food let the fire be well-cooked under the eye of the seer;

दूरतः अदृश्यदूराभ्यां, हे देहपुत्र,
त्वं उत्सुकपृथिव्यां सज्जितात्मनः शरीरस्य च कृते मौक्तिककोजराम् आनयसि.

O son of the body, from unapproached invisible regions
You fetch pearl millets for soul and body readied on eager earth.

7 December 2023

०७ः अस्माकं मन्दं विलपन्तं मृत्युं आनयन्तु

07: Bring to our dim sobbing mortality

अस्माकं दोषपूर्णं विलपन्तं मर्त्यं, हे तनूनपात,
तव उत्कर्षाणां बहुमूल्यं, तव आनन्दानाम् अमृतत्वम् आनय;

Bring to our flawed sobbing mortality, O son of the body,
Preciousness of your excellences, deathlessness of your raptures;

हृदयपङ्कजे प्रज्वलतु, ग्रीष्मे प्रज्वलितसूर्यः,
अस्माकं प्रचण्डा इच्छा, अकम्पितः, विशालतरसंकल्पे वर्धतु;

In lotus of the heart let it blaze, blazing sun in the summer,
Let our resolute will, untrembling, grow up in the vaster Will;

कालालोलनकालगतिषु, ऋजुं च, हे न्याय्यः,
अचेतनेषु तव समीपता प्रतिदीप्तियुक्त अस्ति;

Timeless in movements of rolling time, and upright, O Justinus,
Yours is the immediacy fluorescent in the Inconscient;

सम्भावनाः सत्यस्य अप्राप्यशिखरानाम् आरोहणं पश्यसि,
सृष्टेः शुभविस्मयानां कृते सौन्दर्यं निःश्वसन् आनन्दः;

You see possibilities climbing unreachable alps of truth,
Beauty breathing joy for auspicious wonders of the creation;

स्वर्गज्वालाभिः सह अग्रे गच्छन्तु प्रफुल्लय च अग्निहोमाः,
यज्ञे वर्धयितुं यज्ञेन किं यज्ञः प्रज्वलितः भवति;

With heaven-born conflagrations do surge and thrive fire-offerings,
By sacrifice to blaze in sacrifice sacrifices get lit;

हे देहपुत्र, उत्तम तपस्विन् , ईश्वरघटिका शूर,
प्रज्वलिताः, अस्माकं आराधनतीव्रताम् प्रथमाग्निं प्रति वहन्तु;

O son of the body, ace tapasvin, brave in the hour of God,
Flaming, carry our adoring intensities to the First Fire;

पृथिव्याः स्थूलद्रव्ये हे आकांक्षितदीप्तशरीरनिर्माता,
नाम्ना रूपेण च प्रसन्नतमस्य प्रेरणादायकस्य स्वयमेव साधयतु.

O builder of yearned lustrous body in the earth's obtuse matter,
Inspiring in name and form of the gladdest, accomplish yourself.

8 December 2023

०८ः भवतः सन्तानः प्रफुल्लितः भवतु

08: Let your offspring flourish

तव सन्तानं प्रफुल्लन्तु, हे देहपुत्र, भुङ्क्ष्व अस्मिन् देशे,
तव वर्षाणां मधु सुगन्धितानां फलानां कृते मरुभूमिं प्लावयति;

Let your offspring flourish, O son of the body, dine in this land,
Your honey of rains flooding desert furrows for fragrant harvest;

त्वं हरितस्य शान्तबलजः सौहार्दस्य रोपकः,
तृणबीजानि च अङ्कुरयन्तु, कान्तिगुलाबी, दशप्रमाणेषु महता आनन्दस्य;

You are sower of harmony born of tranquil strength of the green,
And sprout seeds of grass, pink of glow, in ten acres of huge gladness;

शान्तं च शृणु शाश्वतं यः गायति शाश्वतम्
शाश्वतस्य, यथा प्रत्येकं सत्यतायां सङ्गीतं प्रसारयति, बृहद् वा, लघु वा;

And hear the eternal singing to the eternal in silence
Of the eternal, as spreads music in each truthfulness, big, small;

सर्वज्ञताविस्तारेषु न कुत्रापि इच्छायाः अभावः,
निरपेक्षे अचेतनायां अपि तस्य प्रेरणा कार्यं करोति यत् न विफलं भवति;

Nowhere is there the lack of will in the extents of omniscience,
Even in absolute unawareness works its unfailing thrust;

निरुद्धस्य समुद्रस्य कूर्दने नित्यं सागराग्निः,
यः अग्निः शिरसः उपरि, उदरस्य अन्तः, पादयोः अधः निवसति;

In heaving of the withheld sea jumps ever the oceanic fire,
The fire that dwells above the head, inside the belly, neath the feet;

अद्भुतं भवतः अस्ति, हे देहपुत्र, त्रीणि अमरजन्मनि,
सत्यधारिणः जन्मानि, ऊर्ध्वगृहे, पृथिव्याः आत्मनः कृते च;

Marvellous have you, O son of the body, three immortal births,
Truth-holding births, in the upper house, and for the soul of the earth;

इदानीं त्वं जातः आयुः यत् न मरणं वेत्ति तेजस्वी देहे,
कठोरतमशरीरे अमृतं जनयन्तं मर्त्यं प्रति.

Now you are born for undying life in the resplendent body,
To the mortal giving deathless birth in the sternest physical.

9 December 2023

०९ः एतत् उपरि-पुरुष चौतन्यम्

09: This surhomme consciousness

अयं श्रेष्ठः पुरुषः चौतन्यः, अग्रणीः माहात्म्यं, आश्चर्यं कुर्वन्,
विसर्जितः अतीतस्य निरर्थकत्वं स्थापितं च चमत्कारेण चमत्कारः;

This surhomme consciousness, greatness pioneering, doing wonders,
Miracle brings out miracles, dismissing the past's senselessness;

व्यस्तस्य शाश्वतस्य गीते सुस्वरः आनन्दः अस्ति,
सुन्दरं च द्राक्षाक्षेत्रं भविष्यस्य धूमलवर्णं फलं ददाति;

There is melodic joy in each song of the busy eternal,
And beautiful the vineyard bearing purple fruit of the future;

तथापि आश्चर्यजनक पियानो सप्तकस्य कृते कीलसमूहः भवितुम् अर्हति,
उपरि अधः च त्वरितम्, शान्तं, उच्चतमं शब्दं जित्वा उच्चौः न्यूनतां च;

Yet, amazing, piano has to have keyboard for the octaves,
Rushing up and down, calm, winning crescendos and diminuendos;

सुप्तद्रव्यस्य भौतिकत्वं स्वात्मं प्रति जागरति,
सत्यं इष्ट सत्य-संकल्पना शरीराय स्वयमेव सज्जीकृत्य;

Materiality of sleeping matter awakes to own self,
Truth readying itself for the body of the truth-idea;

अर्धरात्रौ प्रज्वल्यते सुवर्णकुम्भे सप्तमः अग्निः,
तथा च क्रान्तिकारी पदार्थः श्वसितुम्, वर्धयितुं आरब्धवान्;

At mid-night hour is kindled in a pot of gold the seventh fire,
And has revolutionary substance begun to breathe, to grow;

प्रकाशस्य मनः, परमं ज्योतिप्रतिक्रियां कुर्वन् जीवद्रव्यस्य मनः,
सजग अङ्गेषु तंत्रिकासु च स्वस्य संकल्पेन सह अविरामं प्रवाहयति;

Mind of Light, mind of living matter responding to supreme Light,
Streams incessantly with its will into vigilant limbs and nerves;

अवतारः देही, तनूनपात, मार्गं सज्जीकरोति,
न केवलं चौतन्यं अपितु आश्चर्यं आनयन् उपस्थितिः.

The Incarnate embodied, son of the body, prepares the way,
Not just the consciousness but presence bringing about the marvel.

10 December 2023

१०ः मायां जातः माया

10: Magic born of magic

आश्चर्यं आश्चर्यात् जायते, स्वप्नः स्वप्नं धारयति, शरीरस्य पुत्रः शरीरम्,
तुषारः च स्मितं करोति, सहसा च भव्यतमं जागरूकताम् आकर्षयति;

Magic is born of magic, dream bears dream, body's son the body,
And smiles the dew, and moves suddenly the splendidest awareness;

सुवर्णविस्मयं च उत्साहपूर्णरोमाञ्चेन सुवर्णविस्मयं सृजति,
मधु-अग्नि-तः गन्धः प्रकीर्णः, मधु-अग्निः प्रज्वलितः मधु-अग्निः;

And golden magic creates golden magic with enthusing thrill,
Scatters fragrance the honey-fire, honey-fire kindling honey-fire;

अथ न किञ्चिददृष्टं तिष्ठति, सागरे यस्य गभीरता न प्रमेयते, आकाशे,
न च वने, नदीतीरे, न तु ज्ञात्वा देवमन्दिरे;

Then nothing remains unseen, in the unplumbed ocean, in the sky,
In the forest, nor in knowing house of god on the river-bank;

हे गीत, बहुवारं मया श्रुतं च प्रत्येकं काले त्वं नवीनः,
प्रतिदिनं प्रभात इव नवीनम्, अविफलतया, आशाभिः आश्चर्यैः च सह;

O song, many times I have heard you and at each time you are new,
New like the dawn every day, unfailingly, with hopes and wonders;

प्रसन्नपक्षपक्षिणः च गुरुरत्नस्य माणिक्यस्य च आनन्दानाम् कर्णहारः आनयन्ति,
जीवनव्यापारे च प्रेमात्मा प्रेमात्मना सह मिलति;

And glad winging birds a necklet of topaz and ruby joys bring,
And in business of life the soul of love meets the soul of love;

तस्मिन् प्रभायां हीरकतारकान् त्वरय, सुवर्णसूर्यान् अपि,
उच्छ्रिताः उच्छ्रिताः ज्वालाः रात्रौ निधिं जित्वा, आनन्दस्य रहस्यमयज्वालायां;

Hasten diamondish stars in that radiance, and golden suns too,
Tall soaring flames win treasures of the night, in magic blaze of thrill;

अहो न शब्दः अपि भ्रष्टः भवति, न किमपि भ्रष्टं, न किमपि दुर्उच्चारणं,
भाषायाः च कल्पनाः उल्लासपूर्णसमयस्य उच्चारणं ददति.

Oh not a word does go wrong, nothing misspelt, nothing mispronounced,
And diction of fantasies gives utterance to jubilant time.

11 December 2023

११ः परदिनस्य स्वरेण सह ...

11: With voice of the morrow ...

परदिनस्य स्वरेण सह अज्ञातहिमालयात् वायुः आगच्छति,
सूर्याग्नौ पक्वं प्राप्तुं अन्विष्टवह्निप्रतिपादने;

With voice of the morrow comes wind from the unknown Himalayas,
In assertion of the seeking fire getting cooked in the sun-fire;

महाघण्टे योगेन संकल्पितेन नियतावतारेण,
नवजन्मस्य कृते द्रव्यं त्वया सज्जीकृतं, हे तनूनपात;

In great hour yogically willed by the determined Incarnate,
O son of the body, you have prepared substance for the new birth;

द्रव्यस्य द्रव्यं, जीवनं, मनः, आनन्दस्य पदार्थं प्रति आरोहणं,
सत्यद्रव्यं च शरीरस्य चेतनद्रव्ये प्रविशति;

Stuff of matter, of life, mind, climbing to substance of Ānanda!
And enters truth-substance into conscious substance of the body;

पेरेग्रीन बाजः! जीवनस्य सार्वभौमत्वस्य आकाशात् अवतरति,
जागरति च पक्षविस्फुरणं तेषां ज्वालायां सुप्तशिला;

Peregrine falcon! It swoops down from skies of life’s sovereignties,
And awakes to flutter of wings in their blaze the slumbering rock;

शान्तं च गर्जनं प्रतिध्वन्यते- “ॐ अनन्तं ब्रह्म विस्तारं करोतु,
तद्ब्रह्म द्रव्यत्वे समन्ततः वर्धताम् तस्य भौतिकत्वे इति.”

And calm the thunder resounds: “Om, let infinite Brahman expand,
Let that Brahman grow on all sides in its materiality.”

इदानीं प्रज्वलिताः ज्वालाः ज्वालाः च मृत्तिकादीपेषु सुवर्णसूत्रैः ज्वलन्तविटैः,
तथा च अङ्गारक्षेत्रे उत्साही अग्निः आत्मानः अग्निः अस्ति;

Now are lit flames and flames in clay-lamps with gold threads as burning wicks,
And such fire, zealous in the coalfield, is the fire of the spirit;

विदीर्णं च अणुः बलेन यत् भस्मं करोति अतीतं दहति,
युगात्मकचितायां नूतना संस्कृतिः जायते, प्रसन्नः संसारः.

And is riven the atom with force that to ash is burned the past,
And is born in epochal pyre a civilisation, a glad world.

13 December 2023

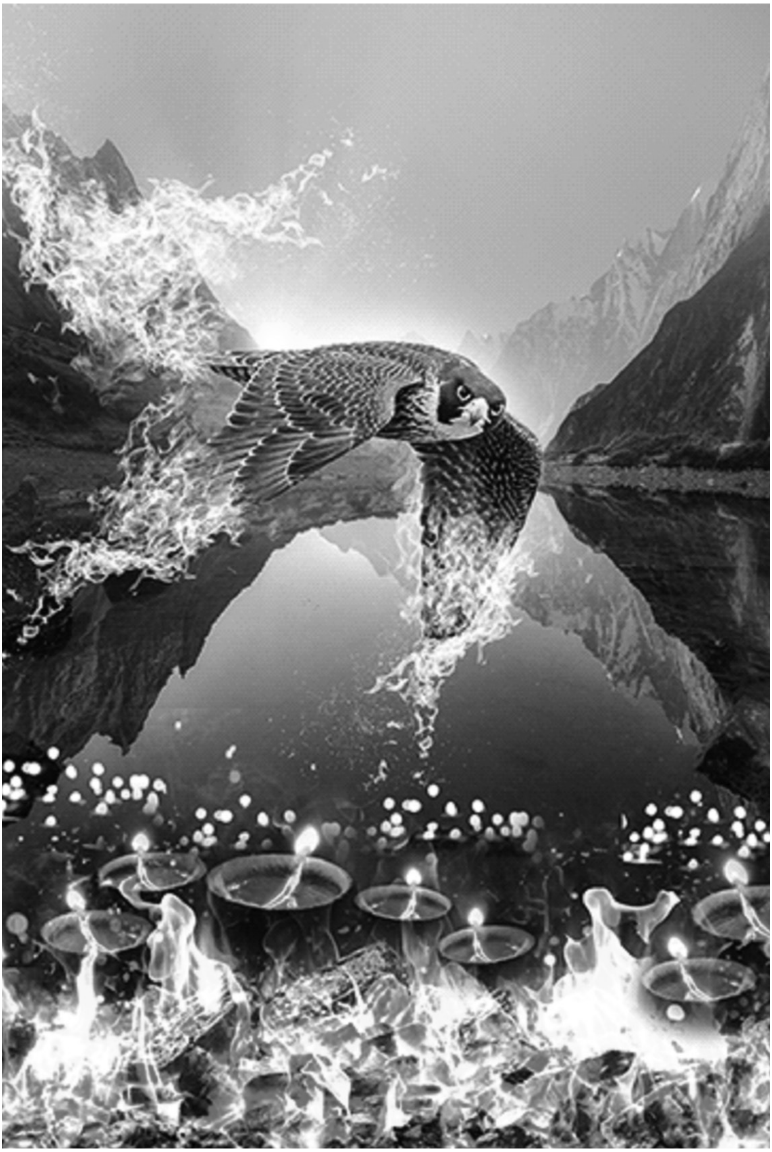

१२ः त्वं उत्सवस्य आश्चर्यस्य आनकः असि

12: You are the bringer of fêted marvel

त्वं उत्सवस्य आश्चर्यस्य प्रणेता असि, हे तनूनपात,
भविष्ये उत्प्लवितुं प्रेरयितुं सज्जः बलवान् साहसी युवा;

You are the bringer of fêted marvel, O son of the body,
Strong audacious youth poised to compel a leap into the future;

त्वं एव आनन्दः यः आश्चर्यस्य विषयान् पोषयति, तेषां सत्यत्वे,
तस्य सौन्दर्यस्य मण्डलम् अस्ति, उद्यानयुक्तं, यत्र गायन्तः पक्षिणः आगच्छन्ति;

It is your thrill that nourishes things of surprise, in their trueness,
And come singing birds to a garden in the quarters of beauty;

अविचलैः सह कदापि पटलेषु न गच्छसि, ये गमनं न जानन्ति,
भवतः तु सुमधुरधारा हास्यं स्मितं फलानां च;

You never walk on tracks with witless men who know not how to walk,
But yours is laughter of melodious stream and smiling harvest;

तथा पश्य! ज्वलन्तकौशलस्य सिद्धहस्तेन निर्मितं भव्यं भवनं,
आनन्दस्य च बृहत् परिमाणं त्वं प्रातः, मध्याह्ने, सायंकाले पिबसि;

And lo! august mansion built by accomplished hand of flaming skills,
And a great quart of joy you drink at morn, noon, in the evening;

त्वया शाश्वतं गृहीतम्, शाश्वतं तथापि नित्यस्य विरुद्धं पक्षपाती,
भग्नं च शिलाखण्डं, अस्वीकारं च प्रलयं च मृत्युं च अतीतं च;

You have grasped the eternal yet siding against the eternal,
And broken the boulder, that denial and doom and death, the past;

ॐ, हे शरीरपुत्र, प्रज्वलितुं शिरसि, हृदये, पादयोः अधः,
प्रज्वलितुं संयोगस्य त्रिगुणक्षेत्रे, प्रज्वलितुं विस्मयस्य अमरलोकेषु;

Om, son of the body, blaze o'er the head, in the heart, neath the feet,
Blaze in the triple realm of Chance, blaze in immortal worlds of awe;

ॐ, तनूनपात, प्रज्वलितुं, श्रेष्ठ ज्ञानवचने प्रज्वलितुं,
आनन्ददेहस्य कृते प्रज्वलितुं सत्यादर्शस्य आकांक्षे.

Om, son of the body, blaze, blaze in the word of revelation,
In urge of truth-ideal blaze for the body of Ānanda.

14 December 2023

मध

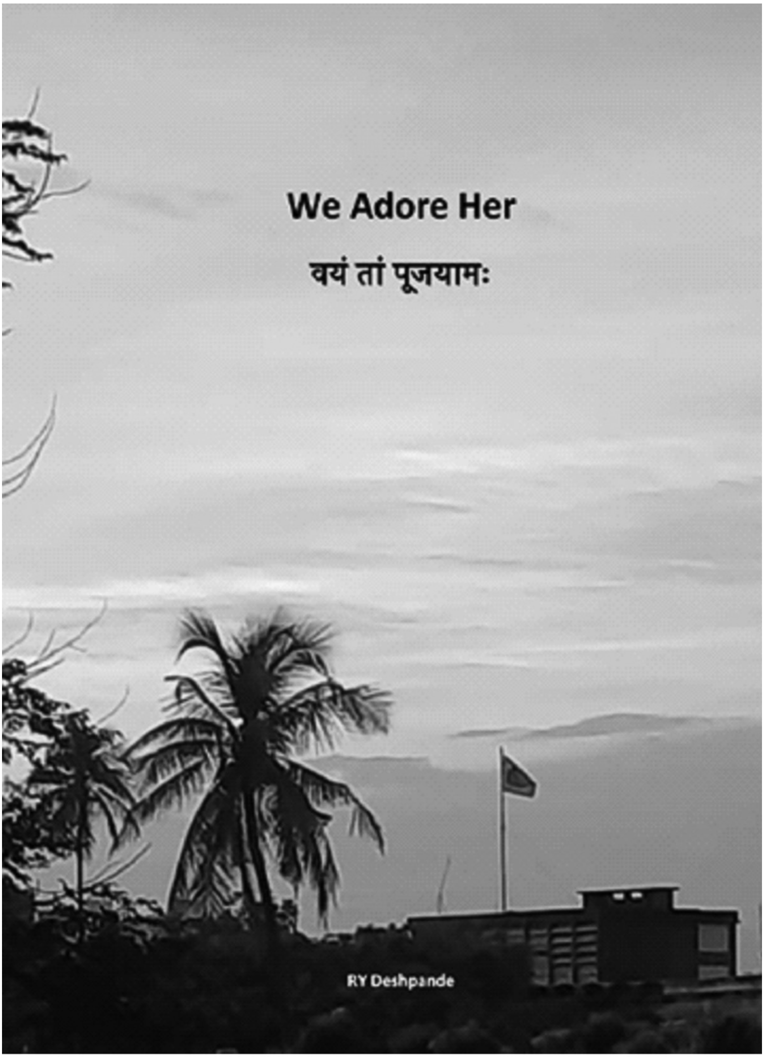

ॐ तस्यै ब्रह्मणः सृजिकायै नमः

Om thou the creatrix of Brahman

ॐ तुभ्यं ब्रह्मवर्धनाय नमः - ॐ तुभ्यं ब्रह्मवर्धनाय नमः -
ॐ तुभ्यं ब्रह्मवर्धनाय नमः

Om thou the increaser of Brahman

तव नाम सप्ततिकोटिः स्तोत्रमस्ति

Her name is seventy million hymns

त्वं संकल्पयसि मया निष्पादयसि च

Thou willest and I execute

त्वं निर्धारयसि मया साधयसि च

Thou decreest and I accomplish

ॐ ब्रह्मणि प्रेमप्रतिष्ठापकाय नमः

Om establisher of love in Brahman

ॐ ब्रह्मणि सौन्दर्य प्रतिष्ठापकाय नमः

Om establisher of beauty in Brahman

ॐ ब्रह्मणि प्रसाद प्रतिष्ठापकाय नमः

Om establisher of grace in Brahman

ॐ ब्रह्मणि आनंद प्रतिष्ठापकाय नमः

Om establisher of bliss in Brahman

ॐ ब्रह्मणि चौतन्य प्रतिष्ठापकाय नमः

Om establisher of consciousness in Brahman

ॐ ब्रह्मणि शक्ति प्रतिष्ठापकाय नमः

Om establisher of force in Brahman

ॐ ब्रह्मणि सत्य प्रतिष्ठापकाय नमः

Om establisher of truth in Brahman

ॐ ब्रह्मणि सुवर्णसूर्य प्रतिष्ठापकाय नमः

Om establisher of golden sun in Brahman

ॐ ब्रह्मणि शान्ति प्रतिष्ठापकाय नमः

Om establisher of peace in Brahman

ॐ ब्रह्मणि ज्ञान प्रतिष्ठापकाय नमः

Om establisher of knowledge in Brahman

ॐ ब्रह्मणि प्रज्वलितअग्नि प्रतिष्ठापकाय नमः

Om establisher of kindled flame in Brahman

ॐ ब्रह्मणि भविष्यस्यदेवा प्रतिष्ठापकाय नमः

Om establisher of gods of future in Brahman

ॐ ब्रह्मणि आत्मनः प्रतिष्ठापकाय नमः

Om establisher of self in Brahman

ॐ ब्रह्मणि आत्मा प्रतिष्ठापकाय नमः

Om establisher of spirit in Brahman

ॐ ब्रह्मणि अनंतम् प्रतिष्ठापकाय नमः

Om establisher of infinity in Brahman

ॐ ब्रह्मणि अनादित्वम् प्रतिष्ठापकाय नमः

Om establisher of eternity in Brahman

ॐ ब्रह्मणि अहोरात्र प्रतिष्ठापकाय नमः

Om establisher of day and night in Brahman

ॐ ब्रह्मणि जागरण प्रतिष्ठापकाय नमः

Om establisher of waking in Brahman

ॐ ब्रह्मणि निद्रा प्रतिष्ठापकाय नमः

Om establisher of sleep in Brahman

ॐ ब्रह्मणि शुभ प्रतिष्ठापकाय नमः

Om establisher of the auspicious in Brahman

ॐ ब्रह्मणि एकता प्रतिष्ठापकाय नमः

Om establisher of unity in Brahman

ॐ ब्रह्मणि बहुल्य प्रतिष्ठापकाय नमः

Om establisher of multiplicity in Brahman

ॐ ब्रह्मणि वेदान्त प्रतिष्ठापकाय नमः

Om establisher of Vedanta in Brahman

ॐ ब्रह्मणि तन्त्र प्रतिष्ठापकाय नमः

Om establisher of Tantra in Brahman

ॐ ब्रह्मणि धर्म प्रतिष्ठापकाय नमः

Om establisher of Dharma in Brahman

ॐ ब्रह्मणि पुराण प्रतिष्ठापकाय नमः

Om establisher of Purāṇa in Brahman

ॐ ब्रह्मणि ऋग्वेद प्रतिष्ठापकाय नमः

Om establisher of Rig Veda in Brahman

ॐ ब्रह्मणि वाक प्रतिष्ठापकाय नमः

Om establisher of speech in Brahman

ॐ ब्रह्मणि जीवनमन्त्रस्य प्रतिष्ठापकाय नमः

Om establisher of mantra-of-life in Brahman

ॐ ब्रह्मणि दिव्यजीवन प्रतिष्ठापकाय नमः

Om establisher of life divine in Brahman

ॐ ब्रह्मणि पृथिव्यां दिव्यजीवन प्रतिष्ठापकाय नमः

Om establisher in Brahman the divine life on earth

ॐ ब्रह्मणि स्वातन्त्र्य प्रतिष्ठापकाय नमः

Om establisher of freedom in Brahman

ॐ ब्रह्मणि मर्त्य प्रतिष्ठापकाय नमः

Om establisher of mortality in Brahman

ॐ ब्रह्मणि मिथ्या प्रतिष्ठापकाय नमः

Om establisher of falsehood in Brahman

ॐ ब्रह्मणि मृत्यु प्रतिष्ठापकाय नमः

Om establisher of death in Brahman

ॐ ब्रह्मणि ज्योतिरहितसूर्य प्रतिष्ठापकाय नमः

Om establisher of sun without light in Brahman

ॐ ब्रह्मणि संकल्प प्रतिष्ठापकाय नमः

Om establisher of will in Brahman

ॐ ब्रह्मणि प्रेमप्रतिष्ठापकाय नमः

Om establisher of love in Brahman

ॐ ब्रह्मणि सौन्दर्य प्रतिष्ठापकाय नमः

Om establisher of beauty in Brahman

ॐ ब्रह्मणि आनंद प्रतिष्ठापकाय नमः

Om establisher of bliss in Brahman

ॐ ब्रह्मणि चौतन्य प्रतिष्ठापकाय नमः

Om establisher of consciousness in Brahman

ॐ ब्रह्मणि शक्ति प्रतिष्ठापकाय नमः

Om establisher of force in Brahman

ॐ ब्रह्मणि सत्य प्रतिष्ठापकाय नमः

Om establisher of truth in Brahman

ॐ ब्रह्मणि कृष्णसूर्य प्रतिष्ठापकाय नमः

Om establisher of dark sun in Brahman

ॐ ब्रह्मणि सुवर्णसूर्य प्रतिष्ठापकाय नमः

Om establisher of golden sun in Brahman

ॐ तस्यै ब्रह्मणः सृजिकायै नमः

Om thou the creatrix of Brahman,

ॐ त्वं पृथिव्यां प्रकटयसि

Om thou manifestst upon earth

ॐ वर्धमानं ब्रह्मणः पृथिव्यां व्यक्तं भवतु

Om let growing Brahman manifest upon earth

१-८ ऑगस्ट २०२४

यस्य वयं पूजयामः

The One whom we adore

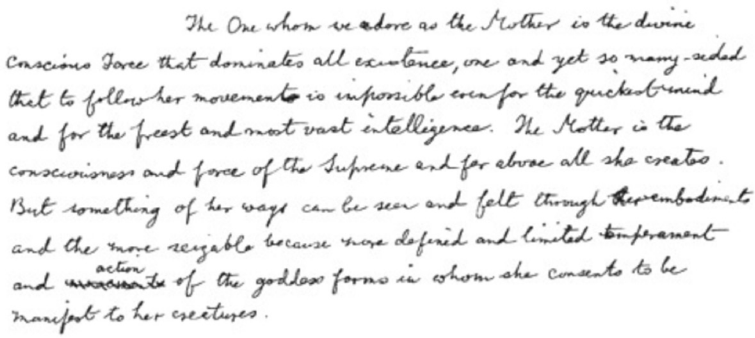

The One whom we adore as the Mother is the divine Conscious Force that dominates all existence, one and yet so many-sided that to follow her movement is impossible even for the quickest mind and for the freest and most vast intelligence. The Mother is the consciousness and force of the Supreme and far above all she creates. But something of her ways can be seen and felt through her embodiments and the more seizable because more defined and limited temperament and action of the goddess forms in whom she consents to be manifest to her creatures.

Sri Aurobindo: The One whom we adore as the Mother is the divine Conscious Force that dominates all existence, one and yet so many-sided that to follow her movement is impossible even for the quickest mind and for the freest and most vast intelligence. The Mother is the consciousness and force of the Supreme and far above all she creates. But something of her ways can be seen and felt through her embodiments and the more seizable because more defined and limited temperament and action of the goddess forms in whom she consents to be manifest to her creatures.

https://incarnateword.in/cwsa/32/the-mother-vi

यां वयं मातृत्वेन पूजयामः सा एव दिव्या चेतनशक्तिः या सर्वेषु अस्तित्वेषु आधिपत्यं करोति, एकैव तथापि एतावत् बहुपक्षीयं यत् तस्याः गतिं अनुसरणं द्रुततमस्य मनसः कृते अपि, स्वतन्त्रतमस्य विशालतमस्य च बुद्धेः कृते अपि असम्भवम्। माता चौतन्यं बलं च परमं दूरं सर्वेभ्यः सृजति। परन्तु तस्याः किमपि मार्गं तस्याः मूर्तरूपैः द्रष्टुं अनुभूयते च अधिकं च ग्रहणीयं यतः अधिक निर्धारितं सीमितं च स्वभावं सीमितं च देवीरूपेषु येषु सा स्वजीवेषु प्रकटितुं सहमतः भवति।